

KROK

2

Ročník 2/2005

Knihovnická
Revue
Olomouckého
Kraje

OBSAH ČÍSLA:

První KROK

Úvodník - *Roman Giebisch*..... 1

Rozhovor KROKu

Hana Študentová s Jindřichem Štreitem..... 2

Knihovnictví drží KROK

Malá učebnice práva IV. Knihovny a právo- *Vendula Jabůrková*..... 5

Olomouc hostila akvizitéry - *Aleš Brožek*..... 11

Britské centrum Knihovny UP - *Eva Zuntichová* 13

Nová budova KK v Karlových Varech - *Eva Žádková*..... 17

Nové pracoviště Městského informačního centra..... 19
při Regionální knihovně v Karviné - *Rastislav Steranka*

Knihovna vrácena Benediktinům - *Jiří Milek*..... 20

Návrat knihovny po 30 letech - *Věra Jelinková*..... 20

Seminář „Automatizace knihovnických procesů“ 2005 - *Martin Vojnar*.... 23

KROK v literatuře

Pozdní zralá prvotina Lubomíra Smiřického - *Bohumír Kolář*..... 26

Z minulosti olomouckých zábavních podniků - *Lubomír Novotný*..... 28

KROK zpět

Kde voní pergamen. Česky je hezky - *Štěpán Kohout*..... 32

Sakramentář kroměřížský - *Cyril Měšic*..... 37

Archiv - místo tajemné? - *Jitka Balatková*..... 40

KROK do světa

Olybris - systémový seminář Ex Libris 2005 - *Martin Vojnar*..... 45

KROK fórum

Veřejně přístupné informační systémy v životním 49
prostředí - *Simona Galleová*

Dáme jim šanci? - *Jana Musialková*..... 53

KROK informuje

Aktuality..... 54

EDUBOOKS..... 55

Magnesia Litera – rekapitulace..... 57

Mezinárodní knihovnická konference..... 58
v Českém Těšíně - *Jana Galášová*

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI 59

KNIHOVNICKÁ LITERATURA..... 63

Obrázek na obálce: foto Jindřich Štreit

KROK Knihovnická revue Olomouckého kraje
Vydává Vědecká knihovna v Olomouci
Ročník 2., číslo 2., vychází čtyřikrát ročně

Vedoucí redaktorka: Ing. Hana Študentová,
e-mail: studentova@vkol.cz

Odpovědný redaktor: Mgr. Roman Giebisch,
e-mail: roman@vkol.cz

Výkonná redaktorka: PhDr. Helena Veličková,
e-mail: velickova@vkol.cz

Redakční rada:

Václava Jemelková,

e-mail: vjemelkova@kr-olomoucky.cz,

Mgr. Hana Bartošová,

e-mail: bartosova@olmuart.cz,

Mgr. Miloš Korhoň, e-mail: korhon@vkol.cz,

Mgr. Ivo Vysoudil, e-mail: ivo@vkol.cz

Adresa vydavatele a redakce: Vědecká knihovna
v Olomouci, Ostružnická 3, Olomouc 779 11.

Tel.: 585 222 375, fax: 585 225 774,

e-mail: redakce@vkol.cz

IČO: 100625

Grafická úprava obálky: Ivana Perůtková
Tisk: SOU polygrafické, Tř. Svobody 21,
Olomouc 772 00

ISSN: I 214-6420 (tištěná verze)

I 214-648x (elektronická verze)

Registrace: MK ČR E 6450

www.vkol.cz/krok

Uzávěrka čísla: 20. května 2005

Vážení euroobčané,

Vědecká knihovna v Olomouci ve spolupráci s Občanským sdružením SPOLU v Olomouci uspořádala výstavu fotografií Jindřicha Štreita, která byla pro mnohé z nás výjimečná. Mistr nám poskytl pro časopis KROK rozhovor a jeho fotografie nás budou provázet i tímto číslem našeho časopisu. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že mistrovny fotografie jsou nejen v Evropě tak vysoko ceněny, že se stávají i předmětem krádeže a moje skromná sbírka fotografií byla před nedávnou dobou ochuzena právě o Štreitovy fotografie.

Na letošní knižní veletrh LIBRI v Olomouci, kterého se zúčastnilo rekordních 6 000 návštěvníků, přijel nejen Vladimír Páral, ale i v současnosti nejznámější a nejpřekládanější polský prozaik Andrzej Stasiuk, jeho maďarský protějšek, laureát nejvyššího maďarského literárního ocenění Ceny Atilly Józsefa, spisovatel László Márton. Na veletrh LIBRI se totiž významní evropští spisovatelé jen hrnou. Součástí letošního LIBRI byl seminář SDRUK na téma Akvizice na veletrzích, o kterém píše Aleš Brožek. Do Karlových Varů se konečně nebude jezdit pouze do světoznámých lázní, ale i do nové krajské knihovny, která je rekonstruována z prostředků Evropské unie, a knihovna bude plnit funkci regionálního informačního centra EU a informačního střediska Euroregionu Egrensis. I další světoznámé lázně stagnují, tentokrát se jedná o lázně v Karviné, a tak jejich propagaci musí pomoci nové pracoviště Městského informačního centra při Regionální knihovně v Karviné, o kterém píše Rastislav Steranka. Karvinská knihovna je svými bohatými aktivitami v EU již dávno.

Od 1.5.2004 používá EU 20 oficiálních jazyků a velkou snahou je, aby občané EU ovládali kromě své mateřštiny ještě další dva jazyky. V Olomouci nám ve studiu anglického jazyka pomáhá Knihovna a multimediální studovna Britského centra pod vedením Evy Zuntychové. Simona Galleová z Českého ekologického ústavu se věnuje ve svém příspěvku veřejně přístupným informačním systémům o životním prostředí a přísné legislativě EU k této problematice se nelze vyhnout.

Cyril Měsíc píše o jednom z nejstarších rukopisů Sacramentarium Cremsierense, který je francouzského původu, na jeho vzniku se podílel Angličan a dnes se o něj velmi zajímají Poláci. Klenot kroměřížské zámecké knihovny je uložen v Čechách, podobně jako další poklady evropské kultury uložené ve fondech další významné instituce na Moravě - olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě, kterou popisuje Jitka Balatková. V Řecku jsem ještě nebyl, a tak jsem účast kolegovi M. Vojnarovi na systémovém semináři firmy Ex Libris na řeckém ostrově Kos upřímně záviděl. Je pravda, že bych ale z jednání raději utekl k moři. Dovolenu si jistě všichni zasloužíme a já pojeďu poznávat jinou zemi EU. Kam pojedete vy ?

Roman Giebisch

ROZHOVOR KROKU

OTÁZKY, KTERÉ SI LIDÉ VĚTŠINOU PŘESTALI KLÁST

„Snad nic tak neodlišuje současné masy od minulých století jako ztráta víry v Poslední soud: ti nejhorší se přestali bát a ti nejlepší ztratili naději.“

*Hannah Arendtová (německá filozofka)
The Life on Mind (Život ducha)*

Otázky kvality života se dnes týkají především hmotné zajištěnosti, zdraví a seberealizace. Co všechno se z našeho společenského vědomí vytrácí? Je to úcta k druhému člověku, mění se mezigenerační vztahy, zapomíná se na šetrný vztah k přírodě. Následujícím rozhovorem připomínáme úspěšnou výstavu fotografií Jindřicha Štreita ve Vědecké knihovně v Olomouci, přivádějící nás do světa přátelského ovzduší, atmosféry porozumění a laskavosti.

Výstava byla připravena ve spolupráci s občanským sdružením SPOLU, které se věnuje tělesně a mentálně postiženým lidem a snaží se je integrovat do společnosti. Aktivita tohoto sdružení představovala série 38 fotografií a katalog vydaný k výstavní kolekci. Jindřich Štreit zaměřuje objektiv na sociální témata, odvrácenou stránku života. Fotografuje ty, které společnost považuje za slabší, kteří potřebují pomoci, zachycuje mezilidské vztahy a upozorňuje na problémy, atakuje diváka.

Pane Štreite, fotografujete vážné věci, upozorňujete, dokumentujete, vychovááte. Co Vás jako fotografa přivádí k tvorbě?

Je to nepochybně poslání a inspirace životem samým.

Provokujete, informujete a oslovujete běžného člověka, podněcujete zájem veřejnosti. Uvádíte, že jste objevil skutečnost, až jste začal fotografovat. Jaký cíl má podle Vás umění?

Umění může být způsobem poznání a také hledáním cesty.

Vaše fotografie ukazují prostý život, zdůrazňují pravé hodnoty, lidovou moudrost, přirozenou morálku. Nemáte pocit, že při pohromách se probudí vlna zájmu, soucitu, lidské sounáležitosti, ochoty pomoci?

Ano, je to však také psychologický mechanismus. Stává se tedy, že zájem veřejnosti brzy opadne.

Usmíváte se, a každou chvíli Vás na ulici někdo pozdraví, osloví...všichni Vás znají a hlásí se k Vám s důvěrou. Jste k lidem vlnivý, přátelský a velkorysý. Kde berete tu vstřícnost, zájem a trpělivost?

Mám lidi rád.

A vůbec Vás nerozčiluje stále zvonící mobil, další otázky, schůzky a domlouvání. Obrací se k Vám často mladí lidé. Jak se cítíte mezi studenty, jaký máte názor na dnešní mladou generaci? Mohl byste pro studenty nebo začínající fotografy uvést nějakou radu, doporučení?

Mladí je citlivé a inteligentní. Mám úctu k jeho vnitřní svobodě, touze po vzdělání. Doporučuji více koncentrace na detaily a vztahy.

Velmi se mi líbí, že Vaše fotografie na výstavě mají jména - Pavla Trísková, Bára Pospíšilová, Eva Kratochvílová, Petr Hájek a další a další. Je to skutečný záběr lidí, příběh a opravdový život. Je v tom touha po blízkosti, intimitě, což dnes není obvyklé – lidé se často jeden druhému odcizují. Co si myslíte o člověku mezi lidmi, jaké vztahy Vás nejvíce oslovují?

Jaký žijeme život, takové jsou i naše vztahy, z nichž ty, které se odehrávají v rodině, považuji za nejdůležitější.

Kdybyste měl říci větu ke každé Vaší autorské výstavě, překročíme normostrany i autorský arch. A přidáme-li čtyři desítky Vašich publikací, je to téma na celý cyklus článků. Dáváte osobně přednost knize nebo výstavě? Obojí je důležité, kniha však zůstává přístupná dále.

Hodně cestujete, máte řadu kontaktů v zahraničí. Dobrá polovina Vašich knih vyšla v cizině. Váš poslední velký zahraniční cyklus se týká Čechy a Inguška. Můžete nám přiblížit tuto cestu?

Tento projekt organizovala Česká katolická charita. Je úctyhodné, jakým způsobem pomáhá všude tam, kde je to třeba, proto jsem velmi rád, že mi byli dáno poznat a fotografovat život a realitu v těchto zemích.

Když se podíváte na svoji tvorbu, uvažujete, že některé fotografie mohou ztrácet na živosti, nebo naopak jsou autentičtější v dnešní době?

Vždy usiluji o obecnou platnost. Mladší generaci by se ale mohly ztrácet kontexty některých témat.

Na jedné straně se zblízka setkáváte s utrpením, těžkými životními podmínkami a osudy, na druhé straně spolupracujete s humanitárními pracovníky a organizacemi, s dobrovolníky a různými formami pomoci. Jaký je Váš pohled na svět, na život? Možná s citátem H. Arendtové v úvodu tohoto příspěvku nesouhlasíte?

Jsem optimista a věřím v dobro. Citát je pro mě nepřijatelný pro jeho přílišnou kategorizaci. Vždyť kteří z nás jsou nejhorší a kteří nejlepší?

Děkuji za rozhovor

Hana Študentová

MALÁ UČEBNICE PRÁVA KNIHOVNY A PRÁVO

Vendula Jabůrková

Tentokráte – po delším čase stráveném s právem soukromým, resp. právem autorským – zabrousím do práva veřejného, abych vás uvedla do problematiky právní úpravy, týkající se knihoven a knihovnictví.

Abych začala od začátku, nejprve vám přiblížím onen pojem práva veřejného. Náš právní řád, tedy celý náš systém platných právních norem (tj. ústavních zákonů, zákonů, vyhlášek, nařízení vlády apod.), je rozdělován na jednotlivá právní odvětví. Právními odvětvími tak jsou např. právo občanské, právo trestní, právo obchodní či právo správní. Tato odvětví jsou na základě právní teorie tradičně zařazována do dvou subsystémů právního řádu a těmi jsou právě právo veřejné a právo soukromé.

Již v římském právu, které je jakýmsi prapradědkem dnešního kontinentálního práva¹, bylo zavedeno toto rozlišení, označované dnešní právní teorií jako právní dualismus. Svůj původ nalézá především v diktu vysloveném Ulpianem²: „Publicum ius est, quod ad status rei Romanae spectat; privatum, quod ad singulorum utilitatem” neboli „Veřejné právo je to, které přihlíží k zájmu římského státu; soukromé, které přihlíží k užtku jednotlivce.”

1) Kontinentální systém práva je typický pro kontinentální Evropu (odtud onen název), proti němu pak stojí anglosaský systém práva, typický pro Velkou Británii a Spojené státy americké, či islámský systém práva, vycházející z Koránu.

2) Ulpianus, celým jménem Domitius Ulpianus, byl římský právník a spisovatel z Týru, žijící na přelomu 2. a 3. století (byl zavražděn pretoriány, pravděpodobně v roce 223 n. l.). Zastával v tehdejší Římě vysoké úřady a byl autorem řady komentářů k právu civilnímu, praetorskému i trestnímu.

Tento právní dualismus byl založen na tzv. zájmové teorii, tedy rozlišoval právo veřejné a právo soukromé podle toho, čím zájmů se týkalo. Zájmová teorie byla podrobena mimo jiné i kritice významného prvorepublikového právníka profesora Františka Weyra, který ji striktně odmítal: „Neboť, kdo by chtěl vážně tvrditi, že např. obecný zákon občanský – tento prototyp soukromého práva – jest stanoven a platí pouze v zájmu jednotlivců a nikoli v zájmu celku?”

V současné době je tedy spíše prosazována teorie organická, jež spatřuje rozdíl mezi právem veřejným a soukromým v prvku nadřazenosti a podřazenosti, resp. rovnosti subjektů toho kterého právního odvětví.

Právo veřejné je tedy subsystémem právního řádu, jehož metoda právní úpravy spočívá na nadřazeném postavení státních orgánů, orgánů veřejné moci. Na rozdíl od soukromého práva se zde nenalézá smluvní princip a právní normy (tj. zákony, vyhlášky, nařízení apod.) veřejného práva jsou charakteristické svou kogentností – to je znak těch norem, jejichž použití nelze vlastní vůlí subjektu vyloučit ani nijak omezit. Kogentní normy upravují takové chování subjektů právních vztahů, které je společensky velmi závažné, resp. má velmi závažné následky a zákonodárce nemůže připustit žádné odchylky od jím stanoveného nutného chování.

Když vám řeknu, že právní odvětví spadající do subsystému veřejného práva jsou především právo ústavní, právo trestní a právo správní, pak to bude mnohým z vás jasnější. Vždy bude platit vše, co je stanoveno ústavními zákony, vše, co nám říká trestní zákoník i vše, co je stanoveno v předpisech správního práva, tedy i např. v knihovnickém zákoně, ke kterému se za okamžik dostanu. Musíme se chovat vždy tak, aby naše jednání bylo v souladu

3) Weyr, F., *Teorie práva*, Orbis, Praha 1936, str. 181

s těmito právními předpisy. Jinými slovy, kogentní norma nám stanoví pravidlo chování, od něž se nemůžeme v žádném případě odchýlit.

Naproti tomu typickým představitelem soukromého práva je právo občanské. I občanský zákoník obsahuje kogentní ustanovení, od kterých se nelze odchýlit⁴, ale převládají spíše ustanovení dispozitivní, tedy ta, jež sice stanoví určité pravidlo chování, ale pouze pro případy, kdy účastníci právního vztahu své právní poměry neupravili odlišně. Velmi obecně tedy platí, že ustanoveními občanského zákoníku se budeme řídit pouze tehdy, budeme-li chtít (pomineme-li ona kogentní ustanovení občanského zákoníku, kterými se samozřejmě v běžném životě musíme řídit vždy).

Do veřejného práva se tedy zařazují právní odvětví, která upravují vztahy mezi státem jako nositelem moci a občany, resp. jinými právními subjekty (právníckými osobami). Tyto vztahy jsou charakteristické nadřazeností státu, jež vystupuje jako *persona potentior* (mocnější osoba) vůči ostatním právním subjektům, tzn. již zmiňované právo ústavní, právo trestní a právo správní, a mimo jiné právo finanční, právo sociálního zabezpečení a také právo procesní.

Jedním z nejširších právních odvětví veřejného práva je právo správní, jež upravuje velmi rozličné oblasti veřejné správy, čítaje mezi ně mimo jiné zdravotnictví, dopravu, policii, školství, zemědělství, stavebnictví a v neposlední řadě rovněž kulturu. A tím se již konečně dostáváme k tématu, jemuž bych se chtěla především věnovat v tomto svém článku, a tím je knihovnictví jako jedna ze

4) *Např. takovým kogentním ustanovením je ustanovení § 415 občanského zákoníku, které říká, že „každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“ Toto ustanovení stanoví závazné chování všem subjektům práva, musí být tedy dodržováno.*

zvláštních částí, spadajících do oblasti kultury, upravené normami správního práva.

Svůj ústavní základ mohou knihovny nalézt již v Listině základních práv a svobod – ta je součástí ústavního pořádku České republiky a má tak větší právní sílu než zákony (tzn. všechny zákony s ní musí být v souladu), a to konkrétně v článku 17. Článek 17 je součástí oddílu druhého, který se věnuje politickým právům a jeho první odstavec zaručuje všem svobodu projevu a právo na informace. Odstavec druhý přiznává každému právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem a stejně tak i právo svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu; třetí odstavec zakazuje cenzuru.

Z těchto ustanovení tedy vyplývá např. i to, že každý jednotlivec je oprávněn vyslovit svůj názor, vyjádřit se k jakékoli otázce, že každý jednotlivec má právo ptát se a dostat odpovědi na své otázky, ať již formou ústní u konkrétního úřadu, u konkrétní osoby, či formou jakéhosi samostudia právě v knihovnách, archivech, muzeích apod. Takto získané informace má každý právo dále šířit, tedy sdělovat je dalším – svým známým, přátelům, rodině, dětem...

Odstavec čtvrtý a pátý zmiňovaného ustanovení (čl. 17 Listiny základních práv a svobod) blíže specifikují možnost omezení svobody projevu a práva vyhledávat a šířit informace. I když by se to mohlo jevit jako odporující předchozím odstavcům, je možné svobodu projevu a práva na vyhledávání a šíření informací omezit. Pouze však zákonem a navíc za přesně vymezených podmínek – z důvodů vyšších zájmů. Mohou jimi být pouze opatření v demokratické společnosti, a to ta, která jsou nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Pátý odstavec ukládá všem státním orgánům a orgánům územní samosprávy (tj. obcím a krajům) po-

vinnost poskytovat přiměřeným způsobem a za zákonem stanovených podmínek informace o své činnosti.

Výše zmíněným omezením se rozumí např. povinnost mlčenlivosti, uložená určitým osobám, zákaz šíření nepravdivých informací pod hrozbou trestněprávní sankce, zákaz poskytování určitého druhu informací označených jako tajné, přísně tajné apod.

Základem právní úpravy knihovnictví, resp. působení a provozu knihoven je zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), dále jen **knihovní zákon**. Jednotlivá ustanovení knihovního zákona jsou ještě dále rozváděna prováděcí vyhláškou Ministerstva kultury⁵ a nařízením vlády⁶. Vedle těchto základních právních předpisů se problematiky knihoven a knihovnictví dotýká ještě celá řada dalších, např. zákon o ochraně sbírek muzejní povahy, zákon o státní památkové péči, zákon o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, tiskový zákon a zákon o neperiodických publikacích, v dřívějších článcích tolik probíraný autorský zákon a další.

Dále se budu věnovat již pouze knihovnímu zákonu a jeho prováděcím předpisům. Předmětem úpravy knihovního zákona jsou knihovny jakožto instituce poskytující veřejné knihovnické a informační služby a dále jsou to podmínky provozování knihoven, přičemž platí, že zákon se nevztahuje na knihovny provozované na základě živnostenského oprávnění.

Ustanovení § 2 knihovního zákona obsahuje vymezení pojmů, jež jsou v zákoně užívána. Knihovnou se zde rozumí každá instituce, resp. každé zařízení, které

5) *Vyhláška Ministerstva kultury č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)*

6) *Nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven*

poskytuje veřejné knihovnické a informační služby všem bez rozdílu. Každá taková knihovna musí splňovat rovněž podmínku evidence na Ministerstvu kultury. Věřím, že tento pojem nepotřebuje žádné bližší rozvádění a každý z vás, čtenářů, ví, co si představit – především naši Vědeckou knihovnu v Olomouci !

Veřejné knihovnické a informační služby, jež musí každá správná knihovna podle tohoto zákona poskytovat, je pojmem poněkud abstraktnějším. Ale ani tento pojem vám nebude tak cizí, když vám povím, že se za ním skrývá:

- zpřístupňování dokumentů z knihovního fondu, a to ať již vlastní nebo jiné knihovny (formou tzv. meziknihovnických služeb či též mezinárodních meziknihovnických služeb) – neboli půjčování knih, časopisů, ale i např. hudebních nosičů,
- poskytování ústních informací bibliografických, referenčních či faktografických, případně též zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů (zejména informace ze státní správy a samosprávy),
- umožnění přístupu k vnějším informačním zdrojům, ke kterým má knihovna bezplatný přístup, za nímž se skrývá především přístup k internetové síti,
- řada dalších služeb spočívajících např. v kulturní, výchovné a vzdělávací činnosti, ve vydávání tematických publikací či poskytování reprografických služeb – a i tyto jistě znáte, a to jako formu různých přednášek a seminářů, na něž vás často zve právě ta vaše oblíbená knihovna, jistou a velmi hmatatelnou formou těchto dalších služeb je i to, co právě držíte v rukou, tedy časopis KROK, vydávaný knihovnou (pokud si jej ovšem nečtete prostřednictvím internetu, tam ho příliš nenahmatáte, i když i tato forma splňuje svůj účel), a v neposlední řadě jako formu zpřístupnění kopírovacího zařízení, jež je vám v knihovně k dispozici.

Jak z výše uvedených služeb vyplývá, je knihovna zařízením s rozličnými funkcemi a povinnostmi. Jednou z povinností, a u knihoven je to vlastně samozřejmostí, je rovněž vedení knihovního fondu, jímž je jakýsi soubor knihovních dokumentů, tedy např. knih, časopisů apod., jenž musí být určitým způsobem organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováván, ochraňován a uchovávaný. Tento knihovní fond pak může mít další své specifické formy, jako např. historický fond (který tvoří především knihovní dokumenty vzniklé před rokem 1860), konzervační fond (je tvořen knihovními dokumenty, které knihovna získala jako příjemce tzv. povinného výtisku) či specializovaný fond (obsahující knihovní dokumenty určitého, zpravidla oborového zaměření).

Z dalších ustanovení knihovního zákona vyplývá pro každou knihovnu povinnost vést evidenci svého knihovního fondu, a to takovou, jež by umožňovala kontrolu jednotlivých záznamů a zaručovala jejich nezaměnitelnost. V rámci této evidence je knihovna povinna vést tzv. přírůstkový seznam, tj. seznam získaných knihovních dokumentů, a seznam úbytků, tj. seznam knihovních dokumentů, o které knihovna přišla (bez ohledu na důvod). Současně je knihovně uložena povinnost knihovní fond revidovat jednou za pět, deset, případně patnáct let (podle celkového počtu knihovních dokumentů), případně tento fond revidovat průběžně, resp. postupně, což se týká knihoven s rozsáhlým knihovním fondem (nad 1 000 000 knihovních dokumentů).

Každá knihovna je také povinna zajistit ochranu svého knihovního fondu před poškozením a odcizením, před nepříznivými vlivy prostředí, zajistit restaurování knihovních dokumentů a umístit knihovní fond do prostředí vhodného pro poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb.

Každá knihovna podle tohoto zákona je provozována nějakou konkrétní fyzickou či právnickou osobou, která svým jménem v knihovně poskytuje ony veřejné knihovnic-

ké a informační služby. Tato osoba je knihovním zákonem označována jako provozovatel knihovny.

Jak jsem již uvedla výše, každá knihovna musí být zapísána v jakési evidenci. Evidenci vede Ministerstvo kultury a také k rukám tohoto ministerstva podává provozovatel návrh na zápis do evidence. Tento jeho návrh musí splňovat určité podmínky, resp. musí obsahovat určité náležitosti, jako je adresa, název a druh knihovny, případně též její specializace, přesná identifikace provozovatele knihovny⁷. Důležitou přílohou návrhu na zápis do evidence knihoven je rovněž **knihovní řád**.

Nahlédnete-li např. do knihovního řádu Vědecké knihovny v Olomouci, zjistíte, že obsahuje důležité informace týkající se této konkrétní knihovny. Vymezuje přesně veřejné knihovnické a informační služby, které poskytuje, vymezuje registraci uživatelů knihovny, tedy vás, čtenářů, a rovněž stanoví vaše základní práva a povinnosti vztahující se k užívání knihovny. Jeho důležitou částí je i výpůjční řád, vymezující pravidla pro výpůjčku knih a jiných knihovních dokumentů, a také část týkající se postihu za případné prohršky čtenáře. V další části naleznete podmínky pro pobyt ve studovnách Vědecké knihovny v Olomouci (tzv. Řád studoven) a v přílohách ke knihovnímu řádu si můžete najít mimo jiné i ceník poplatků, tzv. lhůtník upomínek a rezervací a vymezení jednotlivých čtenářských kategorií.

Je-li vše v návrhu podaném Ministerstvu kultury v pořádku a splňuje-li knihovna, resp. budoucí knihovna všechny podmínky knihovního zákona, tj. především za-

7) U fyzické osoby – provozovatele slouží k této identifikaci jméno, příjmení a datum narození, dále jeho identifikační číslo, bylo-li mu přiděleno, a místo jeho trvalého pobytu, tedy přesná adresa místa, kde má nahlášen trvalý pobyt.

U právnické osoby – provozovatele slouží k této identifikaci název nebo obchodní firma (dříve se užíval termín obchodní jméno), identifikační číslo, předmět činnosti a právní forma (tzn. společnost s ručením omezeným, akciová společnost apod.).

ručuje-li rovný přístup k veřejným knihovnickým a informačním službám všem bez rozdílu, ministerstvo ji запиše do evidence knihoven a knihovně o tomto vydá osvědčení. Taková knihovna pak může ode dne zápisu do evidence poskytovat veškeré služby, k nimž je zavázána jednak zákonem a jednak svým vlastním knihovním řádem.

Knihovní zákon rovněž vymezuje systém knihoven, které v České republice tvoří:

- Národní knihovna České republiky,
- Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana,
- Moravská zemská knihovna v Brně,
- krajské knihovny,
- základní knihovny,
- specializované knihovny.

V dalších svých ustanoveních blíže specifikuje jednotlivé typy knihoven. Já se zde zmíním pouze o jedné z nich. Národní knihovna České republiky je centrem systému knihoven. Vykonává určité specifické činnosti, a to ve vztahu ke všem ostatním knihovnám v systému knihoven, potažmo v evidenci knihoven. Mezi nejvýznamnější z těchto činností bezesporu patří zpracování evidence knihovních dokumentů v knihovních fondech knihoven na území České republiky a zpracovávání národní bibliografie. Zjednodušeně řečeno to znamená, že Národní knihovna vede jakýsi seznam všech knih, časopisů a dalších knihovních dokumentů, které se v jednotlivých knihovnách nalézají, a seznam knihovních dokumentů vydaných českými autory na území České republiky. Nadto je Národní knihovna národním centrem pro mezinárodní výměny oficiálních publikací.

Společně se Státní technickou knihovnou, Knihovnou Akademie věd České republiky, Národní lékařskou knihovnou, Moravskou zemskou knihovnou v Brně a Vědeckou knihovnou v Olomouci patří mezi jediné knihovny v rámci České republiky, jejichž prostřednictvím se předávají žádosti zahraničním knihovnám o mezinárodní meziknihovní služby.

Chcete-li si tedy vypůjčit nějakou knihu ze zahraničí, tedy formou mezinárodní meziknihovní výpůjčky, podáte si žádost u své knihovny, která ji doručí jedné ze zmiňovaných českých knihoven a ta ji doručí dožádané knihovně v zahraničí.

Dobrá rada ode mě – jste-li uživatelem, tedy čtenářem, zaregistrovaným vedle Vědecké knihovny v Olomouci ještě v nějaké jiné, např. okresní knihovně, vždy si se svou žádostí o mezinárodní meziknihovní výpůjčku raději zajedte do Olomouce, do „vědárný,” zřejmě tím alespoň trochu urychlíte složitý proces zahraniční výpůjčky a také možná usnadníte práci jedné knihovnici, která vám stejně sama nepomůže a do Olomouce by to posílala tak jako tak.

Na závěr mi zbývá jen dodat, že zákon ve svých posledních ustanoveních zakotvuje právo Ministerstva kultury udělit knihovnám sankce za nedodržení ustanovení knihovního zákona, v čemž se jasně projevuje onen prvek nadřazenosti, o kterém jsem hovořila v úvodu, pojednávajícím o dělení právních odvětví do subsystémů veřejného a soukromého práva. Zdá se mi tedy, že se mi dnešní článek pěkně uzavřel a na konci se vrátil k začátku.

Ale přece jen jedno doplnění. Zapomněla jsem zmínit jednu důležitou věc, která mnohým čtenářům – uživatelům knihoven uniká. A prosím, přečtěte to až do konce, abych si nerozhněvala všechny provozovatele knihoven a také samotné knihovníky:

Veřejné knihovnické a informační služby uvedené v ustanovení § 4 odst. 1 knihovního zákona⁸ jsou poskytovány bezplatně, ovšem s výjimkou zpřístupňování

8) *Jedná se o zpřístupňování knihovních dokumentů z knihovního fondu knihovny či prostřednictvím meziknihovních služeb z knihovního fondu jiné knihovny (klasické výpůjčky, meziknihovní výpůjčky v rámci České republiky), poskytování ústních bibliografických, referenčních a faktografických informací a rešerší, zprostředkování informací z vnějších informačních zdrojů, zejména informací ze státní správy a samosprávy, umožnění přístupu k vnějším informačním zdrojům, ke kterým má knihovna bezplatný přístup.*

rozmnoženin zvukového a zvukově obrazového záznamu (tj. např. výpůjčka CD apod.), mezinárodních meziknihovnických služeb a zpřístupňování knihovnických dokumentů z fondů jiných knihoven formou rozmnoženin v rámci meziknihovnických reprografických služeb (za tyto služby a za další služby, které knihovna poskytuje navíc, si může účtovat poplatky spojené s náklady, které na tyto služby vynaložila). Nicméně, provozovatel knihovny je oprávněn požadovat úhradu nákladů vynaložených na administrativní úkony spojené s evidencí uživatelů knihovny, tj. je oprávněn žádat určité poplatky – zpravidla vás o ně žádá jednou za rok.

Platíte tedy roční poplatek knihovně, ale ne za výpůjčku knihovnických dokumentů, leč jako jistou náhradu nákladů, které knihovna musí vynaložit na to, aby vás vedla v evidenci!

Literatura:

Encyklopedie osobností Evropy, od starověku do současnosti, Nakladatelský dům OP, Praha 1993

Gerloch, A., Teorie práva, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Dobrá Voda – Pelhřimov 2001

Weyr, F., Teorie práva, Orbis, Praha 1936

Grygar, J., Kubů, L., Osina, P., Teorie práva, Univerzita Palackého, Olomouc 2003

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, v platném znění

Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), v platném znění

Vyhláška Ministerstva kultury č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), v platném znění

Nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven

Olomouc hostila akvizitéry

Aleš Brožek

Foto: archiv redakce

Po Kladnu, Praze a Liberci se Olomouc stala čtvrtým městem, kde se uskutečnil celostátní akviziční seminář. A protože se akviziční seminář koná od roku 1991 každoročně a bez přestávky, na moravskou metropoli připadl jubilejní 15. seminář.

Vzhledem k tomu, že 10. března 2005 v Olomouci zároveň probíhal knižní veletrh Libri, umožnila tato skutečnost, aby se program akvizičního semináře nejen zpestřil o návštěvu veletrhu, ale aby se problematika akvizice na veletrzích stala hlavním tématem semináře. Přítomnost řady vydavatelů vysokoškolských učebnic na veletrhu a jejich zájem o účast na semináři však slibovala, že se na semináři bude hovořit i o akvizici vysokoškolských učebnic.

Toto druhé téma zaznělo v úvodu semináře poté, co 68 zástupců z knihoven, vydavatelství a odborných institucí přivítala za hostitele ing. Hana Študentová, ředitelka Vědecké knihovny

Blanka Sedláčková (VKOL)

v Olomouci, a za pořádající Sdružení knihoven ČR dr. Jiřina Bínová Kádnerová, ředitelka Střeodočeské vědecké knihovny. Ta také předala slovo autorovi těchto řádků, aby se ujal moderování v besedním sále Muzea umění.

Prvními vystupujícími byli RNDr. Hana Dziková a ing. Miloš Brejcha z Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci. Přítomným představili databázi Edubooks, do níž budou vydavatelé vkládat záznamy o vysokoškolských publikacích a knihovny budou dostávat informace o nich formou e-mailu. První elektronický dopis, jímž bude splněna nabídková povinnost, by měl dorazit do knihoven v červnu s údaji z Vydavatelství UP. Maily mohou dostávat i knihovny, na něž se nevztahuje nabídková povinnost, požádají-li o to na adrese brejcha@vydavatelkservis.cz.

V diskusi, která se po tomto příspěvku rozproudila, zazněly dotazy od akvizitérů i od tajemníka SČKN, zda by mohly být záznamy z báze Edubooks předávány do Knižních novinek, aby akvizitéři mohli sledovat jen jeden zdroj. Vysokoškolští vydavatelé vyslovili přání, aby jim knihovny posílaly celoroční objednávky podle údajů v periodiku O.K., aby snáze mohli stanovit náklad u malotirážních publikací. Nejednotný názor panoval na dotaz, zda ohlašovat neprodejně tituly nebo nikoliv.

V dalším vystoupení hovořila Mgr. Anna Andrllová ze Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje o doplňování vysokoškolských učebnic a doporučené literatury v knihovně, kde působí. Zmínila hlediska, jimiž se řídí při doplňování učebnic, i o využití metody tzv. Konspektu. Detailněji se věnovala i koordinaci a spolupráci se Západočeskou univerzitou.

Na ni navázala PhDr. Olga Pitašová ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Podala přehled vydavatelů a dodavatelů, s nimiž knihovna spolupracuje, a diskutovala o využití skript ve fondech.

Po přestávce se přednášející zabývali již jen problematikou akvizice na veletrzích. Mgr. Blanka Sedláčková z Vědecké knihovny v Olomouci upozornila na klady i zápory knižních trhů (jejich organizátorům doporučila, aby poskytovali akvizitérům přístup na internet k ověření publikací a nákupní vozíky, které by snižovaly fyzicky náročnou akviziční činnost). Na závěr stručně, ale výstižně charakterizovala Libri Olomouc, Svět knihy Praha, Podzimní knižní veletrhy Havlíčkův Brod a Svět knihy Brno.

Mgr. Daniela Ničová ze Štátne vedecké knižnice v Banské Bystrici pohovořila o veletrhu Bibliotheka v Bratislavě, který má mimořádný význam pro slovenské knihovny. Jsou na něm zastoupena největší česká nakladatelství a řadu publikací slovenským knihovníkům po skončení veletrhu darují. S přijímáním zasílaných knih z České republiky mají slovenské knihovny stále potíže na celnici. (J. Lichtenbergová ze Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem poté všem doporučila, aby podobně jako ústecká knihovna lepili na zásilky speciální průvodky se slovenským textem.)

Se šarmem a vtípem pohovořila o zahraničních veletrzích Mgr. Světlana Knollová z Národní knihovny ČR. Přítomné ve stručnosti seznámila s veletrhy v Londýně, Lipsku, Ženevě, Varšavě a Frankfurtu a upozornila je, že na webu frankfurtského veletrhu je v položce Trade Information seznam mezinárodních knižních veletrhů.

V následujícím vystoupení připomněl přítomným PhDr. Richard Papík, PhD., z Ústavu informač-

ních studií a knihovnictví FF UK Praha, že v „šedém informačním prostoru“ je několik databází vhodných pro vytipování veletrhů a konferencí pro řízenou akvizici. Konkrétně uvedl databázová centra Datastar a STN International, která zpřístupňují databázi CONF (týdně 200 nových konferencí z určitých oborů), MEDICONF (dokumenty z let 1993 až 2019) a CONFSCI (od r. 1973 do současnosti). Poukázal na skutečnost, že sborníky z konferencí jsou sice drahé, ve vyspělých zemích nejsou však placeny z rozpočtu knihovny, ale z grantů.

Závěr patřil, jak je na akvizičních seminářích tradicí, vystoupením nakladatelů a distribučních firem. Je škoda, že této možnosti využilo jen místní nakladatelství Prodos, vydávající učebnice pro základní školy. Jeho zástupce Ondřej Cakl potvrdil, že nakladatelství má zájem o spolupráci s knihovnami, poskytuje množstevní slevy až 30 procent a nabízí proslovení odborných přednášek.

Účastníci akvizičního semináře v Olomouci

Britské centrum Knihovny UP

Eva Zuntychová

Foto : archiv redakce

Britské centrum bylo založeno Britskou radou v Praze v roce 1991 jako English Teaching Resource Centre, čili zařízení, které mělo napomáhat učitelům angličtiny při výběru vhodných materiálů pro výuku na všech typech škol a pro jejich další zdokonalování se v angličtině a v technikách výuky anglického jazyka. Středisko bylo součástí dobře fungující sítě jedenácti podobných zařízení po celém tehdejší Československu. Během své desetileté historie pořádalo olomoucké středisko desítky dlouhodobých projektů a stovky jednorázových kulturně vzdělávacích akcí v oblasti propagace anglického jazyka a britské kultury. V oblasti jazykového vzdělávání patřily mezi nejúspěšnější projekty metodické kurzy pro učitele angličtiny, které vedli britští metodici, kurzy jazykového vzdělávání pro ředitele škol a manažery vzdělávacích zařízení, rekvalifikační programy pro učitele angličtiny na ZŠ a další projekty s certifikací MŠMT.

Postupem času se zaměření střediska a tedy i nabídka knihovny přeorientovaly z oblasti ELT (English Language Teaching) na oblast ELS (English Language Studying) a knihovna rozšířila nabídku služeb i na studenty a vůbec všechny zájemce o zdokonalování se v angličtině.

Když se na začátku tohoto tisíciletí objevila v médiích zpráva, že Britská rada v ČR ruší své regionální centra a předává je českým partnerům, zavládla v řadách zájemců o angličtinu obava, jaký vlastně bude další osud těchto knihoven? Kdo bude dále poskytovat služby, které po léta pomá-

haly všem zájemcům o studium a výuku angličtiny? Nezaniknou tato centra úplně?

Co se týče olomouckého střediska, všechny obavy se ukázaly liché. Na základě partnerské smlouvy uzavřené v listopadu 2001 mezi Univerzitou Palackého a Britskou radou převzalo provozování střediska Informační centrum UP a středisko se pod názvem Britské centrum stalo od ledna 2002 součástí Knihovny UP (bývá také označováno zkratkou BC KUP).

Britské centrum Knihovny UP (BC KUP) pokračuje ve své dosavadní činnosti ve stávajících prostorách v Křížkovského ulici č. 14. Nadále poskytuje specializované knihovnické a informační služby, pořádají se zde vzdělávací přednášky a semináře. V roce 2003 se BC KUP stalo autorizovaným zkouškovým centrem Britské rady, které zabezpečuje organizaci cambridgeských zkoušek pro kandidáty ze střední Moravy a zajišťuje tak velmi žádané služby v oblasti získávání mezinárodně uznávaných jazykových kvalifikací.

BC KUP je ve srovnání s ostatními univerzitními zařízeními odlišné tím, že neslouží pouze studentům a zaměstnancům UP, ale vůbec všem zájemcům o anglický jazyk z řad široké veřejnosti. Škála zájemců o služby Britského centra je velmi pestrá. Navštěvují ho nejen studenti a učitelé UP, ale i učitelé angličtiny a studenti ze všech stupňů a typů škol, včetně studentů pomaturitních nebo postgraduálních programů. Přibližně třetinu členské základny tvoří odborná a laická veřejnost. Specifickou skupinou návštěvníků jsou zájemci o cambridgeské zkoušky. Návštěvníky BC KUP lze podle způsobu, jakým centrum využívají, rozdělit na dvě skupiny:

- 1) registrovaní platící členové (zájemci o absenční výpůjčky)
- 2) neregistrovaní neplatící návštěvníci (využívající BC pouze k prezenčnímu studiu)

Hlavní činnosti BC KUP lze zhruba rozdělit do následujících oblastí:

- 1) Knihovna a její služby
- 2) Informační servis
- 3) Veřejná multimediální studovna
- 4) Cambridgeské zkoušky
- 5) Přednášky a semináře

ad 1) Knihovna a její služby

Jako vodítko pro budování našeho knihovního fondu jsme si zvolili motto „Angličtina Vaším vlastním tempem“. Obsahové zaměření knihovny lze stručně charakterizovat tak, že se jedná převážně o materiály ke studiu a k výuce angličtiny. Doplňkově pak knihovna nabízí materiály na jazykové úrovni anglického rodilého mluvčího, což

je jakýsi průřez současnou i klasickou britskou literaturou, filmem a britskými časopisy.

Studijní materiály jsou k dispozici na různých stupních znalosti angličtiny od elementárních znalostí až po úroveň vysoce pokročilou a každý zájemce si tak může vybrat materiál odpovídající jazykové úrovni. Materiály se svou povahou liší také podle toho, jestli jsou určeny učitelům, studentům nebo laické veřejnosti, dětem nebo anglickým rodilým mluvčím. K dispozici jsou na všech možných typech nosičů – klasické tištěné, audiokazety, videokazety, DVD, hudební CD, výukové programy na CD ROM. Řadu jazykových testů a přípravných materiálů pro učitele lze zdarma stáhnout z různých internetových serverů.

Knihovna Britského centra je jedinou institucí v regionu, která nabízí takto ucelenou sbírku materiálů pro studium angličtiny. Hodnota knihovního fondu nespočívá pouze v jeho kvantitě, ale především v jeho specifické skladbě. Jelikož není pro každého snadné si z takové pestré nabídky vybrat, snaží se zaměstnanci uplatňovat individuální přístup k uživateli a na požádání návštěvníkům pomohou zorientovat se v množství studijních materiálů a jazykových úrovních tak, aby si každý odnesl „výpůjčku na míru“.

ad 2) Informační servis

Zaměstnanci BC poskytují denně řadu informací jak osobně návštěvníkům střediska, tak telefonicky nebo elektronickou poštou. Dotazy se nejčastěji týkají jazykového vzdělávání, výukových metod a studijních příležitostí, mezinárodních jazykových testů a zkoušek, nabídky britských a českých nakladatelství, současné britské literatury a v neposlední řadě nabídky knihovny BC KUP.

ad 3) Veřejná multimediální studovna

Od roku 2002 dochází k postupné modernizaci multimediální studovny. Příchozí mají přístup k angličtině z mnoha zdrojů, stačí si jen vybrat médium, které je jim nejbližší. Kromě již tradičních poslechnů audio kazet a audio CD lze studovat jazyk pomocí multimediálních programů na CD-ROM nebo z internetu, či sledovat anglické filmy na videokazetách nebo na DVD. Ve studovně lze rovněž sledovat anglické nebo americké zpravodajské televizní stanice. K počítačům mají přístup pouze registrovaní čle-

nové, ostatní zařízení ve studovně jsou k dispozici všem návštěvníkům.

ad 4) Cambridgeské zkoušky

Na tyto mezinárodně platné zkoušky se může přihlásit každý, jehož mateřským jazykem není angličtina. BC KUP poskytuje nejen informační servis, registraci kandidátů a distribuci certifikátů, ale technicky i personálně zajišťuje samotnou realizaci zkoušek. V Olomouci se zkoušky konají v březnu, červnu a prosinci. Na všechny zkoušky je nutné

se přihlásit asi 3 měsíce před termínem zkoušky, v době registrací.

Zkoušky lze skládat na různých úrovních, nejvíce žádané zkoušky jsou FCE, PET a CAE. V roce 2004 proběhly v Olomouci zkoušky v červnu a v prosinci. V červnu bylo 451 kandidátů, největší zájem byl o zkoušku FCE (280 kandidátů). V zimním termínu bylo 168 kandidátů, největší zájem byl opět o zkoušku FCE (58 kandidátů). Celkem se v roce 2004 přihlásilo 619 kandidátů, což je ve srovnání s rokem 2003 nárůst o 47%. Počet kandidátů je v Olomouci třetí nejvyšší v ČR po Praze a Brnu, kde zajišťuje zkoušky přímo Britská rada.

ad 5) Přednášky a semináře

Každý rok se v Britském centru uskuteční přibližně 20 přednášek a seminářů. Tématem bývají moderní výukové metody anglického jazyka, britské realie nebo informace o novinkách na trhu anglicky psané literatury. Konají se také školení examinatorů cambridgeských zkoušek. Cílové skupiny se liší podle zaměření semináře - přicházejí učitelé nebo budoucí učitelé všech stupňů, examinatori zkoušek, zájemci o zkoušky i široká veřejnost.

BC KUP při přípravě vzdělávacích akcí spolupracuje s různými regionálními i celostátními institucemi. Hlavním partnerem však zůstává Britská rada v Praze, která se svým každoročním finančním příspěvkem významně podílí na obnově knihovního fondu, seminářích pro veřejnost a organizaci mezinárodních zkoušek z angličtiny.

Významnou součástí spolupráce s BR je projekt „Life in Your Hands“ (Život ve tvých rukou). Jedná se o literární projekt Britské rady zaměřený na poznávání a propagaci současné britské literatury.

Kromě série interaktivních literárních seminářů jsou v rámci tohoto projektu udělovány překladatelské granty a vypisovány soutěže pro studenty o nejlepší literární počin. Dalším důležitým přínosem tohoto projektu je vznik unikátní sbírky současné britské beletrie, která je k dispozici všem návštěvníkům.

Po vstupu České republiky do Evropské unie se ukazuje, že znalost anglického jazyka se stává nezbytnou součástí téměř jakékoli profese. Tento trend je patrný i ve vývoji návštěvnosti Britského centra – každoročně se výrazně zvyšuje jak počet registrovaných členů, tak i celkový počet návštěvníků. Roste obecné povědomí o cambridgeských zkouškách a prudce narůstá i počet lidí, kteří mají o některou z řady cambridgeských zkoušek zájem. Služeb Britského centra využívají zájemci skutečně z celého regionu. Návštěvníci ze vzdálenějších míst využívají sobotního provozu a někteří přijíždějí opravdu z daleka - z Uherského Hradiště, Valašského Meziříčí, Frýdku-Místku, Šumperka nebo Jeseníku.

Knihovna a multimediální studovna BC KUP jsou otevřené pro kohokoli se zájmem o studium anglického jazyka. Mgr. Eva Zuntychová, Britské centrum Knihovny UP -www.bc.upol.cz Všichni jsou srdečně zváni. V nabídce studijních materiálů si každý může vybrat tak, jak to nabízí motto knihovny: „Angličtina Vaším vlastním tempem“.

Nová budova Krajské knihovny Karlovy Vary

Eva Žáková

Zdá se, že ani v odborných kruzích si není plně uvědomováno, že veřejné knihovnické a informační služby patří mezi odvětví kultury, která prošla od roku 1990 nejradikálnější vnitřní proměnou. Snad tomu brání fakt, že proměny obsahu, metod i technologií poskytovaných knihovnických a informačních služeb navazovaly na dosavadní vývoj. Že v nich kontinuita převažuje nad diskontinuitou, že inovace představují spíše rozšíření stávajících možností než jejich opouštění či nahrazování. Inovace navíc autenticky, nikoliv tedy vnějškově, reagují na proměňující se informační potřeby veřejnosti i společnosti jako celku. Je možné se domnívat, že právě proto je veřejné knihovnictví nejdynamičtěji se rozvíjejícím odvětvím kulturních služeb, o čemž svědčí rostoucí zájem veřejnosti o jejich užívání.

Je zřejmé, že účast jednotlivých knihoven na tomto trendu je různá. Nespočívá to pouze v jejich funkci, velikosti a skladbě fondu, prostorovém a personálním vybavení či ekonomických možnostech. Zdá se, že rozhodující roli tu hraje vztah k inovacím, tedy především to, zda jsou přijímány a uskutečňovány programově nebo přijímány pod tlakem nutnosti. Karlovarská knihovna patřila po celá devadesátá léta ke knihovnám, pro které se stala modernizace strategickým cílem. Tato strategie působila jak na okolí knihovny (umožnila například získat pro uskutečnění záměrů nadstandardní podporu z grantů či v praxi realizovat vícezdrojové financování z prostředků různých úrovní samospráv), tak na její pracovní tým, který zvolenou strategii přijal jako výzvu.

Pohotovité zdroje však záhy narazily na prostorová omezení. Stávající prostory přestaly postačovat rozsahu poskytovaných služeb i potřebám řádného uložení a využití rostoucích fondů. Přesto se rozhodujícím motivem pro řešení této situace stala teprve transformace karlovarské knihovny na knihovnu krajskou. Důsledky této změny, tj. potřeba rozšíření fondů, povinnost uchovávat konzervační fond, nutnost rozšíření služeb, aktualizace systému regionálních funkcí (v jejichž výkonu má knihovna dlouhou tradici a efektivně fungující systém) a konečně nepřehlédnutelná funkce kulturní reprezentace nejmenšího kraje vedly k tomu, že se záměrem Krajské knihovny rozšířit prostory se ztotožnila samospráva kraje napříč politickým spektrem.

S ohledem na omezené ekonomické i urbanistické možnosti byla zvolena nikoliv výstavba na zelené louce, ale adaptace již existujícího objektu. Omezené možnosti výstavby a komplikovaná dopravní obslužnost v lázeňské a obchodní části města vedla k tomu, že se nová výstavba přesouvá do západní části města, kde jsou k dispozici pozemky jejichž část se uvolnila redислоkací armády. Právě v areálu někdejších kasáren jsou koncentrovány krajské úřady. Městská část Dvory tak prochází zásadní revitalizací, při které se někdejší čtvrt průmyslu a nekvalitního bydlení proměňuje ve správní a obchodní centrum kraje i města. Tato proměna funkcí vede k růstu počtu občanů navštěvujících tuto část města a otevírá prostor pro instituce poskytujících služby pro volný čas. V případě krajské knihovny pak navíc možnost kombinace těchto služeb s logickým podílem na e-governmentu.

Po složitých jednáních byl pro krajskou knihovnu vybrán dvoupodlažní objekt někdejší vojenské jídel-

ny. Stavba ze sedmdesátých let, která není již delší dobu užívána, vyžaduje podstatné úpravy. Na základě poznatků o prostorovém i provozním řešení vybraných knihoven v České republice (zejména nově vybudovaných nebo zásadně rekonstruovaných) se podařilo zformulovat zadání pro architektonickou (ing. arch Míka) i projektovou přípravu (B.P.O. Ostrov, spol. s r.o.), která byla dokončena v únoru 2004. Zejména příprava projektu vyžadovala řešení řady konkrétních problémů. Souběžně s provedením studie proveditelnosti, zpracované za finanční podpory Phare, a prací na projektu rekonstrukce probíhala intenzivní jednání o zajištění prostředků na rekonstrukci.

Shodou okolností byl vyhlášen Společný regionální operační program a naskytl se tak možnost získat finanční prostředky na rekonstrukci a vybavení knihovny v rámci opatření 3.1 Infrastruktura pro rozvoj lidských zdrojů v regionech. Kraj jako vlastník objektu v úzké spolupráci s knihovnou zpracoval projekt, který byl doporučen Regionální radou RS NUTS 2 Severozápad k uzavření smlouvy o financování z prostředků programu SROP v letošním září. Celková výše nákladů na projekt by se měla pohybovat kolem 90 mil. korun. Na základě výběrového řízení bylo rozhodnuto o generálním dodavateli stavby, která by měla být zahájena v lednu 2005 a dokončena za 218 dní. Stavba bude dokončena 31.8.2005 a zprovozněna v prosinci tohoto roku.

Co nové prostory nabídnou veřejnosti. V přízemí najdou návštěvníci hudební oddělení (které se doposud tísnilo v naprosto nevyhovujících prostorách) a oddělení pro nevidomé a slabozraké (doposud situované v jedné z poboček knihovny). Bude tu i informační středisko s veřejným internetem, které

bude plnit funkce regionálního informačního střediska, informačního střediska Euroregionu Egrensis, regionálního informačního centra EU, informačního centra pro veřejnou správu, informačního střediska pro neziskový sektor a informační služby pro podnikatele. Umístěna tu bude také počítačová učebna, určená jak pro vzdělávání a výcvik v informačních dovednostech pro pracovníky knihoven kraje, tak široké veřejnosti. Zřízením společenského sálu až pro 150 návštěvníků získá knihovna, ale i celá čtvrť, funkční prostor pro pořádání kulturních akcí, který zde dosud chybí.

Celková plocha knihovny bude mít kapacitu 5 000m². Pracoviště umístěná v prvním poschodí umožní řešit knihovně její největší současný problém. V jednom otevřeném prostoru zde bude nabízet služby oddělení periodického tisku a regionálních dokumentů a půjčovna pro dospělé. Z obou oddělení je přístupná studijní galerie. Poněkud méně místa je vyhrazeno pro originálně řešené dětské oddělení. Zbývající plochu zaujímají skladovací prostory a kanceláře.

Protože se ani po otevření nové budovy nepředpokládá opuštění stávajícího objektu knihovny v lázeňské čtvrti, dojde ve městě k rozšíření prostor pro poskytování knihovnických a informačních služeb na úrovni odpovídající současným a do jisté míry i budoucím potřebám.

Nové pracoviště Městského informačního centra při Regionální knihovně v Karviné zahájilo provoz

Rastislav Steranka

Foto : archiv redakce

Městské informační centrum (MIC) při Regionální knihovně v Karviné má nové pracoviště. Od 1. února letošního roku mohou návštěvníci Karviné využít služeb nového informačního centra, které se společně s informačním centrem Českých drah nachází ve zrekonstruovaných prostorách nádražní haly v Karviné - Fryštátě. O slavnostní otevření se postarali generální ředitel Českých drah a.s. Ing. Petr Kousal, náměstek hejtmána Moravskoslezského kraje Pavol Lukša a primátor Karviné Mgr. Antonín Petráš.

V současné době má turismus (vnitrostátní, resp. mezinárodní) nezastupitelné místo v propagaci města. To již potvrdilo mnoho srovnávacích studií z celého světa. Díky tomu, že v Karviné působí

světoznámé lázně v Karviné – Darkově a jsou zde zajímavé památky, je návštěvnost města z roku na rok stále větší. MIC Karviná při RKK má navíc již sedmileté zkušenosti s provozováním infocentra a poskytuje široký okruh služeb pro občany města i jeho návštěvníky.

Slavnostní otevření MIC

V novém centru jsou k dispozici informace o vnitrostátních a mezinárodních vlakových spojkách a veškeré další informace, související s vlakovou dopravou. Návštěvník centra obdrží také informace o Karviné, o městských památkách a zajímavostech, kulturních a sportovních akcích a řadu dalších zajímavých informací z oblasti cestovního ruchu. K dispozici jsou také veškeré údaje o službách a firmách působících v Karviné, samozřejmě je i prodej upomínkových předmětů. Návštěvníci nového informačního centra mají navíc možnost v příjemném prostředí vyhledávat informace prostřednictvím internetu na 2 on-line PC. V prodejní nabídce centra je také široká škála map a cykloprůvodců regionálního charakteru, pohlednice z Karviné, propagační materiály o historii a současnosti našeho města, publikace vydávané Magistrátem města Karviné a jiné. Nové pracoviště se tak stává komunitním centrem pro přenos informací a společenskou komunikaci na široce frekventovaném hlavním nádraží v Karviné.

Příjemné prostředí na frekventovaném nádraží

KNIHOVNA VRÁCENA BENEDIKTINŮM

Jiří Milek

První etapa budování Památníku písemnictví na Moravě je v Benediktinském klášteře Rajhrad dokončena. Dne 9. září 2004 byla slavnostně předána obnovená klášterní knihovna zpět Benediktinskému opatství. Ředitel Moravské zemské knihovny (MZK) v Brně Doc. PhDr. Jaromír Kubíček, CSc., předal z knihovního fondu převorovi opatství P. Augustinu Gazdovi OSB 63 tis. svazků vrácených na jejich původní místo. Převor poděkoval řediteli MZK za podporu obnovy knihovny a PhDr. Věře Jelínkové z MZK za obětavou pomoc, kterou pro tuto knihovnu při organizování restaurátorských prací a návratu knihovního fondu udělala.

Za účasti čestných hostů a dárců, kteří významně podporují rekonstrukci kláštera, se předání uskutečnilo v hlavním sálu klášterní knihovny. Slavnostní atmosféru vkusně doplnila komorní hudba. Rajhradský učitel a hudební skladatel Ladislav Hrdlička a jeho žák Jaromír Cvešpr zahráli několik komorních skladeb, z nichž dvě byly autorem věnované Rajhradu. Jedna z nich - Hudební sentence pro dva klarinety s klávesovým podkresem byla L. Hrdličkou zkomponovaná k této události. Moderoval Milan Košar. Po více než 30 letech je tedy knihovna téměř v dokonalém stavu. Práce na mobiliáři a knihovním fondu jsou dokončeny, restaurátorské práce však vyžaduje Etgensova freska, která je nejen na stropě, ale i na stěnách ochozu. Tato další fáze je limitována především množstvím získávaných peněz a ty budou na takovou obnovu asi ještě dlouho chybět. Klášterní objekt potřebuje řadu jiných oprav, které jsou přednější.

NÁVRAT KNIHOVNY PO 30 LETECH

Věra Jelínková

V roce 1048 založil v Rajhradě kníže Břetislav klášter. Patřil benediktinskému řádu jako první na Moravě, organizačně podléhal až do r. 1813 břevnovskému opatství. Počátky kláštera byly skromné a až do konce 17. století měl v podstatě románskou podobu. V průběhu staletí byly budovy kláštera ničeny různými vpády, např. Tatary, kumány, habsburským vojskem atd. To vedlo benediktiny k úvahám o přemístění kláštera na jiné místo v Rajhradě. Nakonec se však rozhodli, že na původním místě zůstanou, ale klášter přestaví. Dnešní podobu kláštera začal realizovat probošt Pirmus. Podle návrhu významného pražského barokního architekta Giovanni Santiniho-Aichla byl klášter postupně přestavěn. Hrubou stavbu provedl brněnský stavitel František Klíčník. Fresky v chrámové lodi a objektech kláštera maloval brněnský malíř Jan Jiří Etgens. Nový kostel byl vysvěcen r. 1739. Celá stavba byla hotova až roku 1840.

První mniši rajhradského kláštera pracovali hodně tělesně. Mýtili lesy, prováděli kovářské a truhlářské práce. V roce 1465 byly v Rajhradě zásluhou probošta Jindřicha založeny první vinice. Symbol vinařství se r. 1554 dostává v Rajhradě i do znaku a pečeti. Je to břevnovská opatská ostrev (kus osekáného kmene se třemi suký) zkřížená s klíčem (symbol horenského práva: zavírání a otevírání hory - vinice). K duchovní činnosti potřebovali mniši bohoslužebné knihy. Ve skriptoriích knihy opisovali, v knihařských dílnách je vázali a mnohem později zde provozovali také tiskárnu.

Tato oblast činnosti je úzce spjata s budováním a rozvojem klášterní knihovny, která patrně vznikla krátce po založení kláštera. Řeholníci potřebovali knihy k bohoslužbě. Byly to evangeliáře, graduály, misály, breviáře i životy svatých. V době od založení kláštera do r. 1813 lze předpokládat častou výměnu řeholníků i knih mezi Rajhradem a Břevnovem. Knihovní fond se rozrůstal také díky darům, později i nákupem od jiných klášterů nebo osob. Lze předpokládat, že koncem 13. stol. měl rajhradský klášter poměrně velkou knihovnu, ze které se do dnešní doby uchovalo 16 rukopisů. Nejstarší rukopis pochází z 9. století. Je to Martyrologium Adonis a vznikl v cizině. Další rukopisy jsou ze 14. a 15. stol. Je to např. Žaltář královny Elišky Rejčky, breviář probošta Vítka atd. Z konce 16. stol. máme první zprávy o doplňování tištěných knih. Nejstarší zachovaný katalog knihovny je z konce 17. a počátku 18. stol.

S růstem významu kláštera rostl i kulturní význam knihovny. Rajhradští probošti zasedali v moravském zemském sněmu od r. 1540. Benediktini se zasloužili o budování nemocnic, chudobinců, sirotčinců a škol v okolí, v 19. století zde působil čtenářský spolek Břetislav, rozvíjel se chrámový zpěv.

S knihovnou je spjata řada významných osobností. V 19. stol. to byli to např.:

Vojtěch Slouk - v letech 1860-1876 sestavil velký globus a hodiny ukazující čas na různých místech zeměkoule. Obě památky lze vidět v sále knihovny.
Řehoř Volný - významný historik, napsal 15 svazků moravského místopisu.

Dr. Beda Dudík - historikograf, zpracoval mezi jiným Dějiny rajhradského kláštera a Dějiny Moravy do r. 1350.

Dr. Pavel Vychodil - ředitel klášterní tiskárny, překladatel z řečtiny, redaktor časopisu Hlídka.

Augustin Vrzal - překladatel ruské klasické literatury.

Václav Jan Pokorný - dlouholetý archivář a klášterní knihovník.

Jako badatelé navštívili knihovnu např. Josef Dobrovský, František Palacký, Pavel Josef Šafařík a cestovatel Emil Holub.

Na počátku 20. století dochází ke stagnaci. Knihovní fond rostl jen setrvačností, byla špatná evidence výpůjček z knihovního fondu, v klášteře byl malý počet řeholníků. Řád se dostal do finančních problémů a prodejem některých knih či obrazů se snažil vylepšit svoji špatnou situaci.

Poslední světová válka způsobila na budovách kláštera mnohé škody a po jejím skončení bylo nutné provést řadu oprav. Univerzitní knihovna v Brně, která v roce 1950 převzala klášterní knihovnu do své správy, zajišťovala opravu oken a fresky v sále knihovny. Zpracováním knihovního fondu byl pověřen dr. Vladislav Dokoupil, který měl k ruce několik brigádníků. Knihy byly uspořádány a byla provedena jejich revize. V sále knihovny jsou svazky uloženy v regálech podle oborů. Regály jsou označeny velkými písmeny. Knihovní fond má asi 65 000 svazků. Při revizi se seznámili pracovníci s obsahem fondu. Dr. Dokoupil se pak mohl věnovat dalšímu zpracování a následnému vydávání bibliografických soupisů rukopisů, prvotisků a tisků 16. století.

Po základním knihovnickém uspořádání knihovny byl sál přístupný veřejnosti až do roku 1974. V té době se objevily závažné statické poruchy způsobené sedáním základů vybudovaných na pilotách. Proto bylo nutné knihy vystěhovat a mobiliář rozebrat.

Do knihovny přišli stavaři a zajistili statiku. Práce však nemohly pokračovat podle potřeb zjištěného stavu, protože větší část budov kláštera využívala armáda. Stavební práce byly obnoveny až po jejím odchodu. Původní předpoklad návratu mobiliáře a knih po 5 letech se změnil na 30 let.

Po roce 1990, kdy byl objekt kláštera navrácen opět benediktinskému řádu, byly obnoveny stavební práce. Opravovány byly krovy i střechy, zajišťována byla statika v dalších křídlech kláštera. První krok k možnému obnovení klášterní knihovny a návratu knih na původní místo byl učiněn až v roce 1999. Moravské zemské knihovně se podařilo uplatnit na Ministerstvu kultury návrh na prohlášení klášterní knihovny jako celku za movitou kulturní památku. V návaznosti na to bylo možné zpracovat projekt a přihlásit ho do Programu restaurování movitých kulturních památek, který vypisuje Ministerstvo kultury ČR. Projekt podpořil Okresní úřad Brno-venkov i Národní památkový ústav v Brně. Na zasedání výběrové komise projekt uspěl, a tak se mohlo rozběhnout výběrové řízení hledající vhodného dodavatele, který by vyhovoval přísným požadavkům MK. Obtížně byly shledány zbytky dokumentace, protože firma zajišťující rozebrání mobiliáře v roce 1974 již neexistovala. Práci dalo také nalezení jednotlivých částí mobiliáře, protože se několikrát v areálu kláštera stěhoval a nevhodným zacházením poškozoval. Nakonec se podařilo i to. Ve vypsáném výběrovém řízení byla na restaurování vybrána firma Tabernákl, která restaurovala v průběhu pěti let mobiliář knihovny nacházející se v sále a předsálí. Restaurátorské práce byly provedeny za téměř 5,6 mil. Kč. Knihovní fond se stěhoval znovu na své místo ve dvou etapách. S finan-

cováním oprav dalších místností, které slouží jako sklady, významně pomohla nadace Ora et Labora, která se snaží získávat prostředky na postupnou obnovu kláštera v Rajhradě.

Obnovená knihovna byla mimořádně přístupna veřejnosti v rámci Dnů evropského dědictví v září 2004. Se stálou prezentací veřejnosti se počítá od 30.6. 2005, kdy bude návštěva knihovny zařazena do prohlídkové trasy Památníku písemnictví na Moravě, který vznikne ve východní části kvadratury kláštera.

Seminář „Automatizace knihovnických procesů“ 2005

Martin Vojnar

Ve dnech 3.-4. května 2005 se v Krajské vědecké knihovně v Liberci konal desátý ročník konference „Automatizace knihovnických procesů“, pořádaný Asociací vysokých škol a ČVUT. Program byl nabitý příspěvky, což dokumentuje svým obsahem i publikovaný sborník, který účastníci našli ve svých materiálech. Součástí setkání byly i prezentace odborných firem (Lanius, Sefira, Ústav výpočetní techniky Univerzity Karlovy, Cosmotron, 3M, Honeywell, AiP a AiP Beroun).

Vlastní konferenci zahájila za pořadatele a organizátory **B. Ramajzlová**. Program byl rozdělen do tří bloků:

1. elektronické služby knihoven
2. vyhledávání informací
3. knihovní systémy

Význam a poslání konference shrnula ve svém úvodním příspěvku **G. Krčmařová**, která se zabývala historií posledních deseti ročníků. Nabídla přehled diskutovaných témat v jednotlivých letech z hlediska internetu, standardů a „osamělosti“ knihovníků a zamýšlela se nad naplňováním vizí.

S pohledem do let budoucích vystoupil jako první řečník **M. Svoboda**. Svou vizi zaměřil na tzv. „nová média“, jež mají symbolicky představovat změny, kterými knihovny nyní prochází. Přednášející podrobil základní SWOT (silné/slabé stránky, příležitosti/hrozby) analýze vlastností virtuálního světa internetu a světa kamenných budov knihoven. Pro knihovny je nezbytné pokračovat v orientaci na služby a na uživatele, nabízet mu vhodná řešení tam, kde mají knihovny své zkušenosti a zázemí.

Konkrétní představu o budoucí autentizaci a autorizaci přednesl **M. Sova**. Pro svou prezentaci použil názorné schematické obrázky popisující vývoj od tradičního způsobu ověřování totožnosti až po současný obecný model federativního přístupu k autentizaci, kde jsou odděleny zejména „poskytovatel služby“ a „domovská instituce“ (odpovědná za potvrzení identity uživatele).

Další vystupující **V. Karen** stručně popsal nabídku a skladbu stávajícího obchodního portfolia zastupovaných produktů (NetMan a HAN od německé firmy H+H Software a nástroje americké firmy Serials Solutions) pro oblast elektronických informačních zdrojů, zejména s důrazem na autentizaci a budování portálů.

Zajímavý příspěvek přednesl **P. Žabička**, který se soustředil na zápis hudebního incipitu v bibliografickém záznamu v knihovním systému Aleph 500 v rámci výzkumného záměru. Charakterizoval používané standardy a současné aktivity zastřešující organizace RISM. Zmínil možnosti, které by usnadňovaly katalogizaci a kontrolu zápisu (např. konverze do obrázkové nebo zvukové podoby). Moravská zemská knihovna v Brně na řešení problematiky spolupracuje s Moravským zemským muzeem v Brně, prvním výsledkem je 80 zpracovaných hudebních rukopisů.

Přehled a koncepce webových služeb zazněla v podání **V. Jirouše**, absolventa ČVUT. Jednalo se o praktický výtah z obhájené diplomové práce na uvedené téma. Webové služby existují již několik let a dosud se jim nepodařilo více prosadit do běžné praxe každého uživatele. Je ale možné, že s rostoucím důrazem na nabídku služeb uživatelům a pokračujícím rozmachem spolupráce různých subjektů na internetu, bude docházet k stále častější aplikaci. Závěrečná představa jednotného knihovního systému založené-

ho na webových službách by jistě potěšila a nadchla všechny čtenáře.

Závěrečným příspěvkem prvního dopoledne se stala prezentace systému ISAAR. **P. Šaloun** vycházel ze zadání „komplexně zpracovat grantovou agendu FRVŠ“. Podařilo se tak za použití volného software vyvinout poměrně spolehlivý systém, který dnes používají již téměř všechny vysoké školy. Bylo by zajímavé pokusit se o využití definovaného modelu a upravit stávající software i pro grantové projekty v jiných oblastech (např. projekty VISK Ministerstva kultury).

První odpolední vystoupení přednesla **D. Tkačíková** na téma vyhledávání odborných informací s důrazem na možnosti otevřených a volně dostupných zdrojů na internetu. Jejich možnosti bývají často podceňovány, ale při bibliografických rešerších nabízí neocenitelnou pomoc. Velmi často se lze dostat až na úroveň abstraktu, někdy se podaří získat i plný text. Konkrétní paleta zdrojů se liší obor od oboru.

Zásadním příspěvkem byla krátká přednáška **J. Pokorného** na téma sémantického webu. Řečník vyšel z představy, že současný způsob vyhledávání a prezentace informací na internetu je pro indexovací stroje/agenty nedostačující, neboť nejsou nijak zohledněny možné vazby, které se mezi dokumenty vyskytují, a tudíž je nelze do procesů vyhledávání zahrnout. Sémantický web naopak dává rozsáhlé možnosti. Problémem je jeho použití v praxi, neboť by se musela změnit struktura současných dokumentů.

Alternativu pro efektivnější vyhledávání informací na internetu nabídl **V. Sklenák**. Nejprve charakterizoval různé aktivity laboratoří firmy Google (Suggest, Sets, Froogle aj.), které nyní vyhledávacím strategiím a praktikám na internetu dominují, aby je později shrnul na základě obecného principu dolování dat

(„data mining“) aplikovaného na prostředí webu („web mining“).

Předposlední příspěvek zazněl od **S. Psohlavce** na téma volby CD-R jako archivního média. Upozornil na kritické parametry pro výběr kvalitního média a podělil se o dosavadní zkušenosti z projektů digitalizace a archivace dat v Národní knihovně ČR.

Tečku za prvním dnem udělala panelová diskuse na téma „Hoď to do Googlu!“. Účastníky panelu byli **M. Sova, D. Tkačíková a I. Procházková**. Základní teze, představené moderátorem panelu J. Pokorným, byly v průběhu debaty rozvinuty různými názory v podobách „Google jako konkurent“, „Google jako pomocník“, „Google jako nástroj, apod. Domnívám se, že místo snah založených na budování výlučnosti katalogů by se měly knihovny spíše soustředit na poskytování kvalitních a příjemných služeb a podporu otevřenosti jejich informačních systémů (např. i vůči Google, třeba formou již realizovaných projektů Google Scholar, Google Print).

Po skončení diskuse následoval večerní raut, během kterého se opakovaně probírala řada témat. Druhý den zahájila program svým příspěvkem **B. Ramajzlová** na téma správného výběru knihovního systému. Upozornila na různé dimenze tohoto procesu a zdůraznila, že především kvalitní pracovníci jsou základem předpokladem pro úspěšnou implementaci.

R. Římanová referovala o současném mezinárodním dění na půdě autoritních souborů. Upozornila na výstupy projektů LEAF a FRANAR/FRAR a zmínila některé praktické problémy, které souvisejí s možnostmi zápisu citací do autoritních záznamů.

Přehledný příspěvek o vhodné kombinaci komerčního knihovního systému a doplňkových nadstaveb přednesla **H. Dvořáková**. Představila jednotlivé typy

specializovaných agend v Národní knihovně ČR a charakterizovala jejich vývoj. Pozornost věnovala zejména souborným projektům.

Problematiku budování centrálního katalogu na Univerzitě Karlově zmínila ve svém vystoupení **E. Bulínová**. Jedná se o postupný přechod 21 knihoven od modelu „souborný katalog“ k modelu „centrální katalog“. Pilotní fáze byla úspěšně ukončena v roce 2004 spojením 4 knihoven, v dalších letech by měl projekt pokračovat. Centrální katalog je založen na systému Aleph 500. Výzvou je zejména vhodná volba konfigurace systémovým knihovníkem a nezbytnou součástí procesu pak nikdy nekončící diskuse mezi jednotlivými knihovnami a centrální správou.

O zkušenosti z implementace systému KPwin v Národní pedagogické knihovně se podělila **Z. Švasťová**. Názorně předvedla současnou roztržitost zpracovávaných bibliografických informací a předložila již realizovaný plán jejich konsolidace.

Pestrou prezentaci na téma zabezpečení a automatizace fondů knihovny nabídl uchazečům obchodní zástupce firmy 3M **O. Novotný**. Po stručném úvodním slovu do problematiky čipové a radiofrekvenční technologie (RFID) přebral cca 15minutovou videoukázku připravenou americkými kolegy. Místy český překlad a herecké pojetí knihovnic vzbuzovaly u posluchačů upřímné veselí.

Na firemní prezentace navázal **J. Grman** představením slovenského systému Dawinci. Uchází se o knihovny střední velikosti a snaží se na Slovensku nabídnout alternativu mezi konsorciem KIS3G a systémem pro malé knihovny (WinISIS).

Vývoj nové verze systému KPwin založené na volně šiřitelné databázi Firebird a přeprogramované do Interbase Borland C++ popsal **P. Štefan**. První

předvedení nového systému bude k dispozici na letošní konferenci Inforum v Praze.

Zkušenosti ze vztahu dodavatele se zákazníkem po zavedení knihovního systému do provozu shrnula **I. Celbová** (způsob hlášení problémů a rozhraní pro jejich evidenci). Zmínila několik projektů, které byly pro různé univerzitní knihovny (Hradec Králové, Pardubice, Liberec) řešeny.

Přidané služby dostupné prostřednictvím „linkovacího serveru“ SFX na Univerzitě Karlově v Praze představil **J. Pavlík**. Implementace byla realizována na základě zkušeností v projektu Jednotná informační brána a samostatná instance umožní nabízet dokonalejší úroveň služeb, šitou na míru potřebám studentů a pracovníků univerzity. Prezentovány byly vlastnosti nové verze SFX 3 (Citační nástroj, A-Z seznam časopisů).

Posledním přednášejícím byla **N. Andrejčíková**, která popisovala postup implementace a zavádění systému ARL. Zdůraznila osobní přístup ke knihovně a potřebu pravidelných uživatelských setkání pro další směrování vývoje systému.

V závěrečném slovu poděkovali **B. Ramajzlová a M. Svoboda** všem zúčastněným a potvrdili ochotu dostát svému závazku organizováním dalšího ročníku semináře „Automatizace knihovnických procesů“ i v roce 2007.

Pozdní zralá prvotina Lubomíra Smiřického

Bohumír Kolář

Mezi časným podzimem roku 2002 a pozdním jarem 2004 napsal v emigraci žijící olomoucký romanista Lubomír Smiřický ve věku sedmdesáti let svou rozsáhlejší prozaickou prvotinu *O mléku a strdí*. Tomuto dílu předcházela z literární dílny autora pouze obsažná kniha vzpomínek s názvem *Einšpiglíček*, vydaná v roce 1999, k té se však dostal jen okruh autorovi nejbližších čtenářů.

Samotný titul knihy se může zdát čtenáři klamný, pokud ho uchopí jako označení děje, v němž půjde o syté laskominy, kterými podle praotce Čecha autora vlast od pradávna oplývala. Po přečtení dojde čtenář spíše k poznání (a obsahovému konstatování), že do názvu bylo autorem vetkáno naopak označení pomyslné cílové mety (samozřejmě blahobytné), k níž se nikdo ani ve vltavské kotlině, ani v moravských úvalech nikdy ani nepřiblížil.

Předeslat je třeba konstatování, že Lubomír Smiřický je lingvista, jemuž není neznámá síla slova a kterému je blízká logika řeči. Autor navíc nutí čtenáře spolupracovat - ne ve smyslu luštění rébusů, ale v rovině pointilistů, kteří malují skvrny, aby diváci viděli, co je z nich stvořeno, nebo v rovině mozaikářů, kteří sklíčky stvoří konkrétní svět. Smiřický vyplnil knihu příběhy, epizodami, situacemi, charakteristikami, vhledy, náznaky, dialogy, výpověďmi.... knihu osídlil postavami, osůbkami,

figurkami, naivkami, ratiem i city.... Ale nejen to: dokázal čtenáře přesvědčit o zákonitostech, za nichž se vše rodí a v nichž vše zraje. Konečný sociální obraz republiky ve svém celku i v detailech je sugestivní a jeví se jakoby předem určený. A to dokonce i v případech, kdy je naprosto nečekaný. Říká se tomu mistrovská fabulace. Teprve v závěru knihy, kdy je čtenář poučený vlastní životní zkušeností a ví, jak „v globále“ vše dopadlo, může mít pocit jistého spříznění se Sibyllou.

Základem prozaického příběhu knihy *O mléku a strdí* jsou životní peripetie Edi Pleinera a Petra Lípy, autorových knižních vrstevníků. K nim osud přidruží desítky dalších postav z rodiny, z bydliště, ze studií, z náhodných a osudových cest, z absurdních setkání, z rozličných společenských sfér. Lubomír Smiřický si s každou postavou pohraje jak ve smyslu psychologické kresby, tak i v líčení jeho životní pouti skrze totalitní mašinerii. Je poučený, chtělo by se dokonce říci, že je poučenější než čtenáři, kteří její fungování bez pověstného zešrotování přečkali.

Literární hrdinové vytvářejí v díle neuvěřitelné, ale přesvědčivé defilé, které burcuje: Hans Pleiner, Bruno Pleiner, Edi Pleiner, Marie Mácalová, vdova Růžena, učitel Lípa, češtinář Pavelka, Petr Lípa, Pia Pavelková, Jitka Michálková, Karel Homolka, Josef Boháček.... Každý osud umožnil Smiřickému ukázat absurditu totalitního systému v dílčí reflexi, přiblížit fungování mašinerie ve specificky modelované podobě, nezákonnost v zákonech i na soudních dvorech a také bohorovnost

těch, kteří se mocenskému systému zaprodali. Smiřický přesvědčivě vystihl jemné nuance společenských proměn charakterizované nástupem Chruščova nebo Gorbačova..., i detailní modelace chování v řadách aparátníků a až kriminální služebnost státních institucí vůči politické reprezentaci.

Kniha Lubomíra Smiřického vyšla v olomouckém nakladatelství Votobia velmi poho-

tově, vlastně ještě téhož roku, kdy byla napsána, ale s ohledem na demokratizační proces, realizovaný v klimatu, v němž, jak říká známé rčení, všichni byli chudí (a chtiví) a nikdo nebyl čistý, jakoby pozdě. Ale to je povzdech s nadsázkou. Pozdě není nikdy, určitě ani na poděkování za dobré čtení.

Takže: d ě k u j e m e.

RECENZE

Z minulosti olomouckých zábavních podniků

Lubomír Novotný

Pivo, pivní a hospodská kultura je brána jako součást národní identity, potažmo součást kulturního vzorce českých zemí. Je neepochybné, že hospody se již od pradávna staly přirozenými centry vesnického a později městského života. Byly to instituce, které nezajišťovaly pouze zábavní funkci, ale byly i centry výměny informací, centry obchodu, úřadovali zde i „... výběřčí daní, celních a mýtních poplatků, scházela se zde i pozdější vesnická samospráva“ (s. 8). Moderní proudy evropské i české historiografie se v posledních letech snaží zachytit každodenní život různých sociálních skupin obyvatelstva, snaží se zachytit tradice, zvyky, men-

talitu, symboliku a vnímání věcí, které lidi v různých historických dobách obklopovaly. Současnou historiografii příliš nezajímají politické, vojenské, tzv. „velké dějiny“, ale naopak se snaží na historii nahlížet z pohledu „obyčejného člověka“, pochopit jeho konání, myšlení a skrze něj si uvědomit změny společenských paradigmat, ale zároveň si i uvědomit, jak jsou některé způsoby života člověka neměnné a trvalé. Do této snahy zapadá i dílo historika

olomouckého regionu Miloslava Čermáka *Olomoucké hospody, zájezdní hostince, hotely, vinárny a kavárny v minulosti*. Čermák touto knihou přímo navazuje na některé své práce vydané v dřívější době, základem je především *Nástin vývoje pohostinství v Olomouci* publikovaný v letech 1985-1988 v ročence *Okresního archivu v Olomouci*.

Autor se snaží zachytit vývoj pohostinství, hospody, vinárny, kavárny apod., jakožto prostoru majícího široký význam, nejen v jednotlivých výsečích (jako prodej-

nu nápojů, pokrmů, jako místo informačního styku apod.), ale komplexně. Popisuje výrobu piva a jeho cestu od prvovýrobce až k zákazníkovi, ale i to, jakým způsobem byla tato cesta měněna a přerušována v historickém vývoji. Nejde mu pouze o to, zachytit, kde a v jaké kvalitě se pivo a víno čepovalo a nalávalo, ale snaží se zachytit i osudy těch, kteří pivo vyráběli, nebo co pivo a jiné nápoje znamenalo pro hospodářský chod města, a jestli mělo vliv na

politickém poli (např. spory s Klášteřem Hradisko, olomouckou kapitulou apod.).

Geograficky je jeho práce vymezena Olomoucí v původních hradbách s přesahy do okolí, především při vykreslování sporů s církevními institucemi nebo v souvislosti se vzestupem českého živlu v 19. st., což mělo své konsekvence jednak v politických třenicích, ale také v oblasti hospodářské a především v pivovarnictví (např. otázka Hanáckého akciového pivovaru v Holici). Časově je práce pojata na chronologickém principu, počínajíc prvními zmínkami o hostincích v 11. st. až po současnost. Celá kniha je rozdělena na dvě části, z nichž první je věnována všeobecnému vývoji a druhá polovina se podrobně věnuje jednotlivým právovárečným či vinným domům, kavárnám, pivovarům, případně jiným důležitým stavbám. Základní struktura díla je opřena především o fondy Státního okresního archivu v Olomouci – Archiv města Olomouce, dále o Nejstarší městskou knihu olomouckou z let 1343 – 1420 nebo o Kroniku olomouckých domů Viléma Nathera. Co se týče literatury opírá se autor o osvědčená jména, kterými jsou Václav Nešpor, Vladimír Spáčil nebo Milan Tichák.

Hlavní přínos Čermákovy knihy spočívá v uvědomění si širokého významu piva, pivovarnictví ve všech složkách společnosti, který se příliš neměnil v jednotlivých staletích (s výjimkou úpadku po 30leté válce a velkého vzestupu ve 2. pol. 19. st., a který se často stával určujícím faktorem pro politické pohyby v Olomouci (viz podrobně popsany spor

s premonstráty z Hradiska s. 40-42) i v celých českých zemích (např. spory o mílové právo). Pro olomouckého čtenáře jsou nepochybně zajímavé údaje o kvalitě piva, které ve městě bylo spíše nevalné úrovně a podrobováno časté kritice (naopak za dobré pivo bylo považováno skrzebešské a z Moravské Třebové, ale dováželo se i z Kladska, Opavy, polské Svídnice ap. (s. 48-51). Autor nás seznamuje s výstavbou jednotlivých pivovarů, jejich výstavem a ziskem či prodělkem, stejně tak s dozorem nad kvalitou piva a vína, která byla např. v 15. st. zajišťována městskou radou, a to tak, že „...městská rada stanovila, že ten, kdo chce čepovat víno, musí vždy v pátek před výčepem v určitou hodinu poslat víno městské

radě, která po jeho ochutnání stanovila cenu, aniž by znala vinárníkovo jméno“ (s. 60). Vedle piva a právovárečných domů prosperují v Olomouci i domy vinné a to dokonce tak, že „... získání vinného domu bylo vůbec životním cílem mnoha olomouckých měšťanů“ (s. 54). Výsadní postavení si vináři udrželi až do konce 18. st., ale 19. st. se stalo dobou jejich úpadku. Pestrá paleta zábavních podniků byla v Olomouci doplněna, počínaje 18. st., vznikem prvních kaváren, kde se podávala mimo kávy „... čokoláda, čaj, punč, likéry i vína, vinná pěna (šodó), někdy i kvalitní pivo, jídla studené kuchyně, v nichž převažovaly různé druhy uzenin, cukroví, perníky, preclíky ap.“ (s. 63). První městská kavárna vznikla v roce

1712 v Ostružnické ulici č. 30, přičemž jejím provozovatelem nebyl Olomoučan, ale kavárník původem z Falce Pavel Zach (s. 64), což odpovídalo dobovému trendu v tom, že většina prvních kavárníků byli cizinci, kteří se s kávovou kulturou seznámili na Západě, kde začal být tento nápoj populární již o 100 let dříve.

Velký zlom do pivní kultury přinesl všeobecný hospodářský rozmach v 2. pol. 19. st., který byl odstartován účinností nového živnostenského řádu z r. 1860. Nejenže byl zrušen středověký přežitok – propinační právo – ale

došlo k unifikaci měř a vah, k zpřísnění hygienických poměrů a také byly zavedeny pivní sklenice, které se pro české hospody staly typickými, navíc bylo zakázáno používat nádoby kovové, vybroušené, různě tvarované a dřevěné (s. 75). S nově se tvořící občanskou společností a rozvojem spolkového života, došlo samozřejmě zároveň i k rozvoji toho, co bychom dnes nazvali „zábavní průmysl“ - začalo se pořádat velké množství zábav, bálů, tanečních večerů ap., přičemž největší sály v Olomouci byly v domě čp. 409 na Horním náměstí, domě čp. 22 „U Tří králů“ na Dolním náměstí 43 a domě čp. 291 v Denisově ulici 35 (s.78).

Stranou neponechává autor ani otázku, která provází společnost odpradávná a s hospodami, lazebnami, zábavními podniky má ledacos společného, a to otázku prostituce.

Takto se dovídáme, že v Olomouci bylo v roce 1884 úředně vedeno 41 žen, které pracovaly jako prostitutky legálně a vedle nich fungovalo i 21 nevěstinců (s. 82). Tato kvetoucí živnost byla zrušena až po vzniku Československa, kdy byly veřejné domy zlikvidovány zákonem č. 221/1922 o potírání pohlavních chorob. Prostituce tím byla úředně zakázána a přesunula se do šedé sféry, kde v propojení s organizovaným zločinem setrvává dodnes.

Knih Miloslava Čermáka je důstojným vhledem a průvodcem po olomouckých zábavních podnicích, je dílem, které nám zároveň umožní si s veškerou naléhavostí uvědomit, že krása města, ve kterém žijeme, byla po staletí formována i nečeským živlem, a že dějiny Olomouce jsou z velké části, a někdy především, i dějinami jeho původních německých obyvatel.

Čermák, Miloslav: Olomoucké hospody, zájezdní hostince, hotely, vinárny a kavárny v minulosti. Olomouc, Memoria 2004. 248 s.

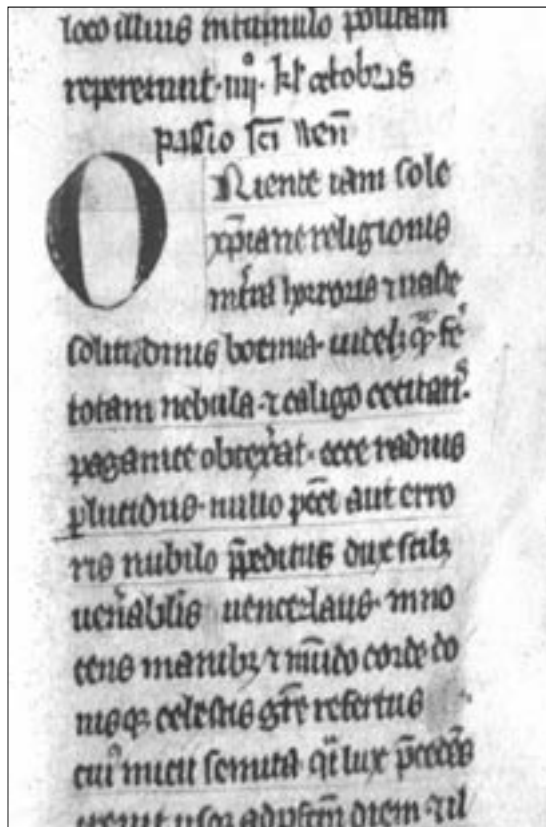
KDE VONÍ PERGAMEN

Česky je hezky

Štěpán Kohout

Foto: autor

Čeština nemá takové štěstí na staré literární památky, jakými se mohou pochlubit jiné jazyky. Neznáme českou obdobu francouzské

Počátek legendy o sv. Václavu

Chanson de geste ani německé Nibelungenlied. Čechům zřejmě nechyběli hrdinové jako Roland nebo Siegfried, chyběl jim však Chrétien de Troyes jako pěvec. Existuje skromná výjimka: píseň Hospodine pomiluj ny je tradicí připisována sv. Vojtěchu († 997) a skutečně není vyloučeno, že z oné doby pochází.

Ale jinak naši nejstarší českou literární tvorbu představují takřka veskrze cizojazyčné legendy, staroslověnské a latinské. Poněvadž si pro svá slova беру ukázky z rukopisů kapitulní knihovny olomoucké, zastavím se až na počátku 14. století. Tehdy mniši olomouckého kláštera Hradiška opsali takzvanou Zlatou legendu Jakuba de Voragine a pro svou potřebu vložili do textu několik legend českých světců.

Blahoslavený Jakub de Voragine byl dominikán a pozdější arcibiskup z italského Janova (cca 1229 – 1298), své velmi úspěšné dílo *Legenda aurea* vytvořil z podkladů převzatých od o něco málo starších spoluprátců Vincence z Beauvais († 1264) a Jana z Mailly († cca 1260), sestavil soubor legend o nejdůležitějších světcích své doby. Ještě do konce jeho věku se tato vynikající příručka pro kazatele rychle rozšířila a dnes známe ne méně než tisíc rukopisů!

Náš rukopis CO.230 tedy patří k těm starším. Předloha do Olomouce přicestovala nejspíše z Bavor, neboť nad rámec běžného obsahu přináší rukopis i legendu o německém císaři Jindřichu II. Zbožném (972 – 1024) a jeho manželce Kunhutě († 1040) (f. 136va). Na olomoucký původ neukazuje jen závěrečná vlastnická poznámka, psaná ostatně mnohem mladší rukou, nýbrž především vyprávění o zázracích způsobených

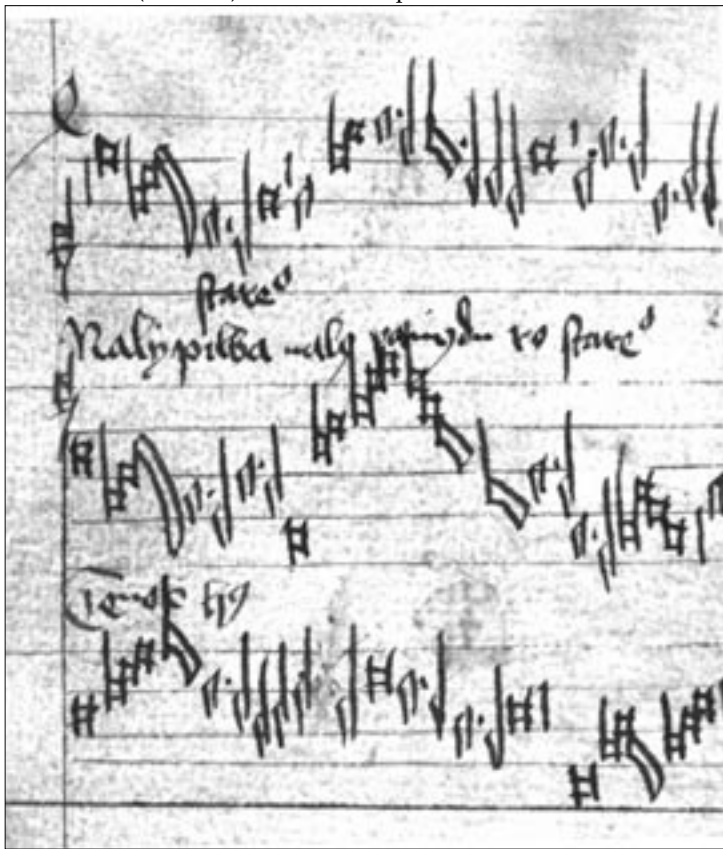
ve městě lebkou Heleny (f. 181vb – 182rb), dívky z družiny 11 000 svatých panen mučednic, kterou získal ve Francii jeden z hradiských opatů, podle domněnky B. Ryby jím mohl být Jindřich (opatem 1315 – 1322). V legendě o pěti svatých bratřích se zase popisuje, jak olomoucký biskup Jindřich Zdík († 1150) získal pro svatováclavskou katedrálu ostatky sv. Kristina (f. 208va). Hradiští

premonstráti také do svodu legend zařadili patrona svého řádu Norberta z Xantenu († 1134), jenž se v jiných rukopisech nevyskytuje (f. 7ra), rovněž jinde neuváděný mučedník Potentinus (27vb) je úzce spjat se Steinfeldem, mateřským klášterem strahovských, želivských a – kdo ví – možná i hradiských premonstrátů.

Pro nás jsou ovšem zajímavé legendy o českých světcích. První přichází

legenda o sv. Prokopu Tempore Hinrici III (f. 48va), jež pochází z přelomu 13. a 14. století. Svátek přenesení ostatků sv. Vojtěcha (f. 109rb) z Hnězdna do Prahy je připomenut přepracovaným úryvkem z Kosmovy kroniky, popisujícím tuto událost, včetně textu při té příležitosti vyhlášených dekret knížete Břetislava, našeho prvního známého zákoníku. Svátek sv. Václava

(f. 153ra) je zastoupen stylisticky upravenou první recenzí legendy *Oriente iam sole*, jež byla někdy v polovině 13. století odvozena ze staré legendy *Kristiánovy*. Oblíbená legenda *Factum est* o sv. Ludmile (f. 200rb) vznikla již na přelomu století 11. a 12. v pražském klášteře sv. Jiří na Hradčanech. Pět bratří benediktnů, jejichž ostatky přibral roku 1039 kníže Břetislav na svém tažení za kostmi sv. Vojtěcha, je

Píseň Nali piva starého

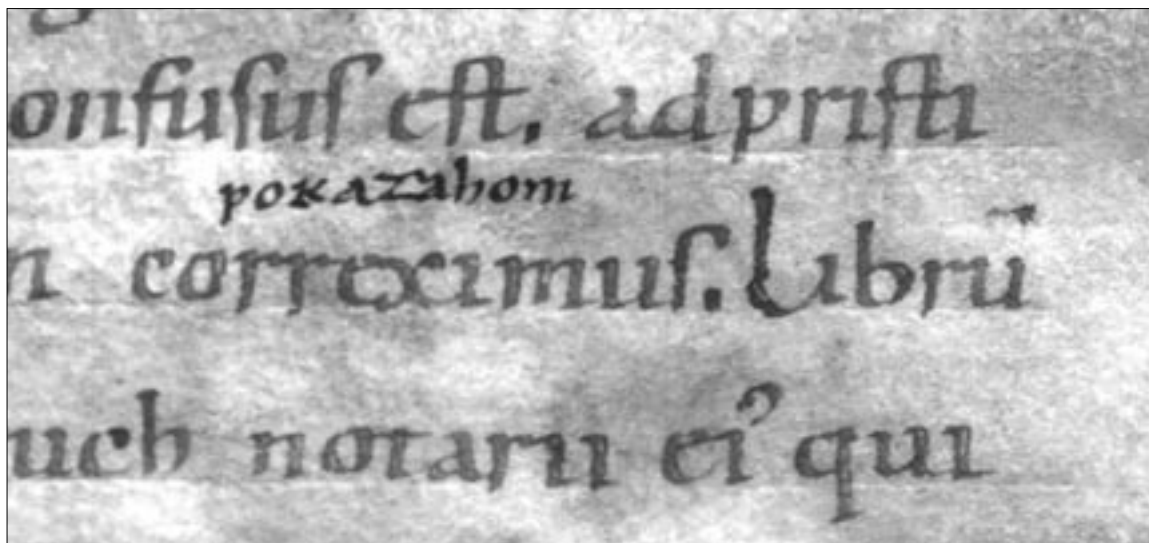
připomenuto vyprávěním *Temporibus Hinrici secundi* (f. 207rb), rovněž převzatým z *Kosmy*.

Nelze bohužel říci, jakou legendou byl připomenut sv. Vojtěch, poněvadž dochovaný rukopis je pouze druhým svazkem celého díla, zahrnujícím svátky od června do listopadu, tedy do konce liturgického roku. Ani zbylá část se nezachovala v úplnosti: nemyslíme zde ani tak na ztrátu několika folií, jako na četné opravy, doplňky a přepisování původního textu, místy velmi rozsáhlé. České legendy však modernizačním zákrokům unikly.

Dokdy byl rukopis součástí knihovny hradišské, lze určit jen rámcově. Zmíněný vlastnický přípisek (f. 232va) je psán rukou století 15., ale počínaje rokem 1500 přepisuje na okraje (ff. 201r aj.) své poznámky známý olomoucký humanista

Martin Sinapinus-Horčíčka († 1510), dříve rektor olomoucké městské školy u sv. Mořice a v té době již kanovník a kazatel při svatováclavské katedrále. Patrně tedy rukopis změnil své úložiště během jednoho ze dvou dobytí a vyplenění kláštera: poprvé za válek husitských 1432, podruhé za válek uherských 1470.

A kdy vstoupila do literatury čeština? Pomíne-li dodnes známou a užívanou píseň *Hospodine pomiluj ny*, tradicí nikoli neoprávněně připisovanou sv. Vojtěchu († 997), pozorujeme první česká slova, ovlivněná ještě prvky staroslověnskými, v glosách svatořehořských z přelomu 11. a 12. století. Z počátku 12. věku známe již první českou větu: přípisek na zakládací listině litoměřické kapituly. I v naší knihovně se vyskytují takzvané glosy, tedy jednoslovné překlady

Glossa „*correximus - pokázáhom*“

latinských slov, psané mezi řádky či na okraje rukopisů. Rukopis CO.400 z poloviny 12. století obsahuje biblické knihy prorocké s předmluvami sv. Jeronýma. Na prvním foliu pak čteme sedm glos, datovaných podle písma ke konci téhož století, například *viculus – credica, coloni – sitele* či *ruinas – padena*.

S postupným rozšiřováním jak znalosti čtení, tak možnosti nechat si předčítat přibývá písmem zachycených jazykově českých památek, evangelistářů, žaltářů a jednotlivých básní - modliteb. Z Německa přicházející *minnesang* k nám uvádí píseň světskou, skladbu rytířskou a milostnou. Když potom začátkem 14. století přistupuje i motiv vlastenecký, dozrává čas k vytvoření i rozsáhlých skladeb, jakými byla Dalimilova kronika a Alexandreida.

Naše knihovna má české památky až z poloviny 15. století. Asi nejvýznamnější je text a zlomek nápěvu písně *Jižt' mne všě radost ostává, známé též jako Závišova píseň* (CO.300, f. 283v). Její autor, tradičně označovaný za Záviše ze Zap, ji složil v druhé polovině 14. století s přihlédnutím ke skladbě německého *minnesängera* Jindřicha z Míšně zvaného *Frauenlob* († 1318), působícího na dvoře Václava II. Závišova píseň – zachovaná ještě v Křížově rukopisu treboňském a zčásti i v mnichovském – je nejvyšší a nejsložitější z celé české středověké lyriky. Není to obyčejný plod dvorské milostné lyriky, obsahuje ve svém druhém plánu i duchovní rozměr, autor lituje, že nedovoleným milostným vztahem dává všanc spásu své duše.

V témže rukopisu CO.300 je pak dalších pět českých básní (f. 283r – 286r), především *Milý jasný dni, náležící k tematickému typu tzv. sví-*

táníčka (alba), ranního loučení dvou milenců, dále mariánská Na čest paní ktož se klaní. Autor básně Poznalt' jsem sličné stvoření se zcela odevzdává do vůle milované a překrásné paní (pokud jí nemyslel – s narážkou na modrý šat – také Pannu Marii), naopak skladatel veršů Střez se toho každý člověk je vyhraněný misogyn. Na krutost husitů si nařiká a svatou církev chválí píseň Všichni poslouchajte, narážka na basilejská kompaktáta ji pomáhá datovat do let 1436 – cca 1450. Mimochodem, šfavnatá nadávka „nevěrní husáci“ budí úsměv i po staletích.

Ukázkou českého překladu je báseň *Cornutus* (f. 305r – 309r) anglického musikologa a poetika působícího v Paříži *Jana z Garlandie* († 1272). Překladatel vepsal česká slova mezi řádky markaronského řeckolatinského textu: „*Cespitat in falleris yppus blactaque supinus – Klesává v dekách kůň v bitohlavě hrdý*“. Toto žertovné dílko napodobující výrazové prostředky řečtiny přeložil již na přelomu 13. a 14. století do němčiny *Otto von Lüneburg*, český překlad je ovšem výrazně mladší.

Již od sklonku doby karlovské byla čeština schopna vstoupit i do práce vědecké. Nepřekvapí tedy české lékařské pojednání *Vypsanie praských mistrův pro výstrahu lidem sprostným* (f. 287v – 288v) o prevenci a léčbě moru: *nevyházet mezi postižené, jíst fíky, ořechy a med, cucat konfety z lékárny. V případě nemoci pustit žilou, přiložit baňku s pijavicemi, podat dryák či víno svařené se šalvějí, pelyňkem a balsamem, ležet a potit se. Mor byl v polovině 15. století, do níž se rukopis CO:300 hlásí, stále velkou hrozbou a rozsáhlé epidemie v letech 1439 a 1451 si*

vyžádaly nespočet obětí. Jednou z nich byl i známý pražský lékař, astronom a husitský theolog Křišťan z Prachatic († 1439), autor českých spisů o léčení a životosprávě, a poněvadž se na závěr spisku doporučuje pro vysokou smrtnost moru přijmout neprodleně svátost nemocných, a to pod obojí způsobou, není vyloučeno, že se jedná o výpisek právě z jeho traktátů.

Poslední tematicky protikladné ukázky české tvorby si vezmu z rukopisu CO.362. Zde je zapsán latinsko-český slovník, datovaný rokem 1458 a určený odjinud neznámému knězi Janu z Velešína (f. 103ra – 131ra). Obsahuje především slovesa a podstatná jména, výrazně méně přídavná. Slovní zásoba není tematicky vyhraněna.

Nemálo listů za slovníkem následuje sedm notovaných skladeb, vzácných příkladů k českému vícehlasu 15. století (a to k 70. či 80. létům) a zároveň velmi raných ukázek bílé mensurální notace. První z nich je velmi světská píseň s textem „Nali piva starého, nali paní Důro starého, nali ve tři, nali...“, doprovobená nápěvem pro trojhlas (f. 133v). Není to však typická pijácká odrhovačka, nápěvy jsou pečlivě propracované a tenor se pozoruhodně podobá barokní písni z 2. poloviny 17. století.

České povaze by pak lehce odpovídala domněnka, že duchovní písní byl podložen světský text s parodickým úmyslem. Není nad to, dělat si legraci z vážných věcí...

Závěšova píseň Jižť mne vše radost ostává

Sakramentář kroměřížský – málo známý rukopisný klenot.

Cyril Měšic

Foto: autor

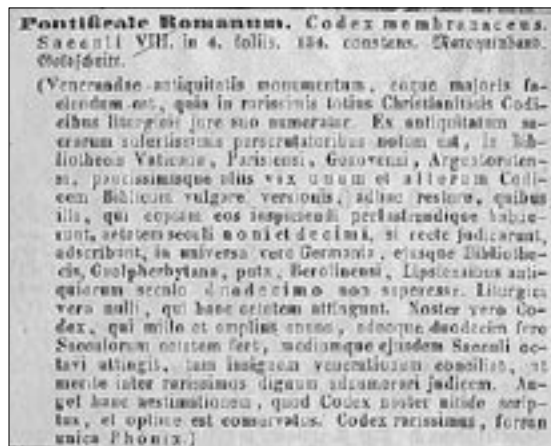
Koupě fragmentu Dalimilovy kroniky zvýšila zájem nejširší veřejnosti o nejstarší rukopisy na našem území. Nicméně tzv. Sacramentarium Cremsiriense je stále málo známým rukopisem, přestože patří k jednomu z nejstarších rukopisů na našem území, vzniklo asi v průběhu 9. století. Snad jen odborná veřejnost byla díky práci pánů Čády a Pokorného (Čáda – Pokorný: Studie o rukopisech, 16/1965, s. 29 – 48) o sakramentáři informována „již“ v roce 1965, a to velmi podrobně. Text nebyl dodnes překonán, i když informace o existenci sakramentáře v kroměřížské zámecké knihovně se objevily i v dalších publikacích (např. Kol. autorů: Průvodce po rukopisných fondech v České republice I.. Rukopisné fondy zámeckých, hradních a palácových knihoven. Praha 1995, s. 69) a sakramentář se stává stále více předmětem zájmu odborné veřejnosti. Vraťme se však ještě do historie k okolnostem, za jakých se sakramentář dostal do kroměřížské zámecké „arcibiskupské“ knihovny a získal tudíž přívlastek „kroměřížský“.

Sakramentář koupil olomoucký arcibiskup kardinál Bedřich Fürstenberg (funkční období v letech 1853 – 1892) v zatím přesně nezjištěném roce (zcela jistě však do roku 1892) v také zatím nezjištěném antikvariátě za 1000 zlatých, poté, co si nechal specialistou ověřit pravost rukopisu (Lechner, K: Die f.e. Bibliothek zu Kremsier. In: Mittheilungen der dritten (Archiv-) Section der k.k. Centralcommission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmäler, II. 1894, č. 120, s. 236-237, také Čáda

– Pokorný: cit. d., s. 44). Okolnost, že byl sakramentář koupen v antikvariátu, dokazuje i výstřížek, který pochází z antikvárního katalogu, a je vlepen na l. papírové straně za přideštím. U tohoto výstřížku je tužkou připsána cena 500 f. - tedy 500 florénů-zlatých, proč je tam však uvedena, nevíme, snad cenu vyhnalo výše potvrzení pravosti.

Na přideští je vlepen evidenční štítek Komise pro soupis rukopisů Československé akademie věd. Do zpracování pány Čádou a Pokorným byl rukopis uváděn jako „Pontificale Romanum“ (Čáda – Pokorný: cit. d., s. 29), jejich zásluhou byl rukopis správně označen jako sakramentář. Sakramentář je vázán v papírových deskách potažených červenou safiánovou kůží, má signaturu O/c V 1, přír.č. 21 134, obsahuje 139 pergamenových listů, tedy 278 stran, k tomu 3 listy papírové z pozdější doby.

Čáda i Pokorný uvádí, že podstatná část tohoto rukopisu pochází „z poslední třetiny devátého století“, připouští i začátek desátého století. Celý rukopis

Výstřížek z antikvárního katalogu

je psán karolínskou minuskulou, ovšem pro stanovení datece byl nutný i rozbor textu. Další text je výta- hem z jejich práce, protože jejich hodnocení nebylo zpochybněno a autor tohoto příspěvku se rozhodně necítí být lepším odborníkem na uvedenou problema- tiku. Pro celkové hodnocení je nutný rozbor skladby, od něž se může odvíjet i datece.

Jak jsem již uváděl, sakramentář obsahuje 139 fólií a 3 listy, které jsou patrně zbytkem duernu (složky o čtyřech listech, též binio), z něhož chybí 1 folio.

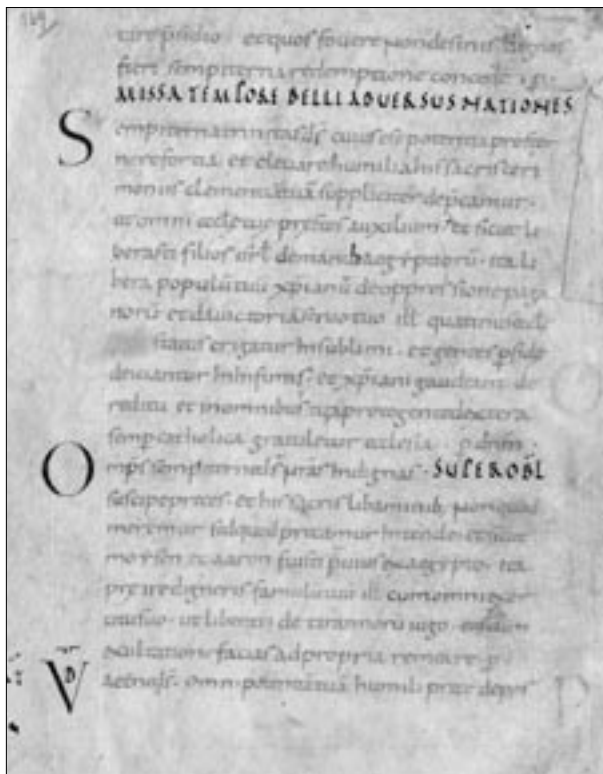
Pak následuje základní text, který je složen z kvaternů (tedy ze složek o osmi listech) a kterému předcházela předsádka s později dopsaným textem (ff.4r-4v), fol. 5a zůstalo prázdné a vpředu přivázaný text není dokončen, proto se pan Čáda domnívá, že mezi prvním kusým duernem a prvním kvaternem základního textu chybí určitý počet fólií, který však již nemáme možnost zjistit. Jde tedy o fragment textu, který podle rozboru ukazuje buď na mladší sakramentář, nebo na pontifikál písmem i obsahem patřící do XI. nebo snad i XII. století. Zřejmě proto můžeme

tuto část považovat za zbytek pontifikálu, což zřejmě vedlo k mylnému označení jako pontifikál.

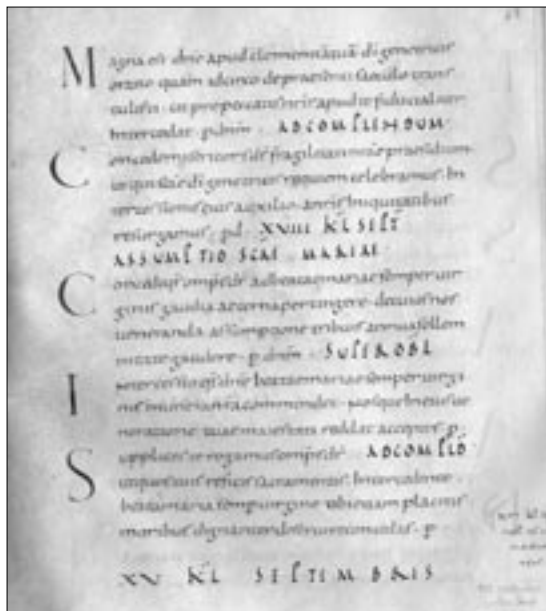
První folio (1r) zůstalo prázdné a snad jen tvořilo vrchní stranu knihy, z níž se nám dochoval jen zlomek. V hlavním oddíle kroměřížského rukopisu použil písař kvaternů, z nichž se však dochovalo od začátku rukopisu vcelku jen 8 (až po f. 67). Následuje kvintern (10 listů) a chybějící 2 folia, ovšem zřejmě to byl dříve kvatern, z něhož byl kdysi vytržen list a prázdné místo bylo nahrazeno dvoulistem. Z tohoto dvoulistu však

byl přední list odstraněn a na zbylý list (f. 75) byl asi ve 13. století napsán text nový. Další složky rukopisu jsou opět kvaterny, celkově 8, takže celkový počet fólií je 139 (Publikace Průvodce po rukopisných fondech v České republice I.. Rukopisné.....však uvádí 138 fólií). Žádná ztráta listů naštěstí nenarušila text a všechny jsou z doby před svázáním sakramentáře do dnešní podoby.

Rozbor textu dokazuje, že sakramentář je francouzského původu . V prvním kvaternu je tzv. sakramentář gregoriánský (odvozený z textu papeže Hadriána I.) mladší redakce, je

Poslední strana: votivní mše Za války proti pohanům

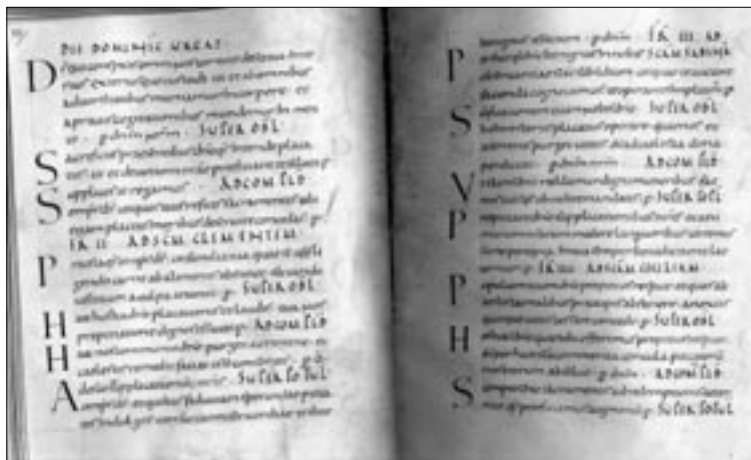

Nanebevzetí P. Marie

ovšem poškozený o ztracené listy. Pokorný se věnoval přímo porovnání textu a na základě toho určil provenienci: remešskou diecézi ve Francii. Uvedení svátku Všech svatých v kroměřížském sakramentáři pomohlo při dataci rukopisu. Tento svátek šířil již známý teolog, spisovatel a vzdělanec karolínské renesance Alkuin z Yorku (735 – 804), původem sice Angličan, ale později od roku 796 opat kláštera sv. Martina v Tours - na základě ustanovení Karla Velikého. Protože byl svátek

Všech svatých všeobecně uváděn až na konci 9. století, datuje Pokorný kroměřížský sakramentář právě do tohoto období. Výběrem textu se mu blíží tzv. Eligiův kodex z 10. století, hlavně texty pro postní čtvrtky temporálu.

Vzácný sakramentář byl studován již v 18. nebo 19. století, jak to dokazují přípisky olůvkem, které byly poškozeny novou vazbou. Byl zřejmě předmětem zájmu i v dalších staletích, k tomu nám ale chybí přesné záznamy. Pánové Čáda a Pokorný studovali tento vzácný rukopis na přání dr. Jadwigi Karwasińskiej z Varšavy, která zpracovávala svatovojtěšské legendy v pontifikálech. Zájem o klenot kroměřížské zámecké knihovny je i v poslední době, ale domnívám se, že by si tento rukopis zasloužil pozornost větší. Tomu by zcela jistě prospělo vydání odborné publikace s reprodukcí všech stran sakramentáře (nebo aspoň těch nejdůležitějších), nicméně na to si budeme muset ještě nějaký a ne zcela přesně definovatelný čas počkat.

Mešní řád, začátek prefací

Archiv - místo tajemné?

Jitka Balatková

Foto: archiv redakce

O archivech toho laická veřejnost většinou ani dnes, ve věku televize a internetu, mnoho neví. My archiváři však doufáme, že se mezi lidmi alespoň už nevedou řeči, jejichž leitmotivem je šed' a prach jak na věkovitých foliantech, tak i na nás. Informovanější jednotlivci, kteří třeba pomocí některého archivu získali zpět své předúnorové majetky nebo alespoň ztracené maturitní vysvědčení, toho vědí už o něco více, i když zase jen zprostředkovaně. Kdo neměl možnost navštívit archiv sám, má přece jen nejasné představy. Archivy se totiž od muzeí, galerií, hradů a zámků liší dost podstatně: nelze do nich vejít se vstupenkou zakoupenou u pokladny a pak jimi procházet, jako se prochází muzejními expozicemi, sály obrazárny či komnatami zámku. S archivy je to

Nejen badatele, ale i pracovnice badatelny přitahují zápisy ve starých knihách. (foto J. Pališek)

také jinak než s knihovnami, kde si registrovaný čtenář může (až na stanovené výjimky) vybrat knihy, o něž má zájem, a odnést si je na nějakou dobu domů. Archiválie si ven vypůjčovat nelze. Jednotlivec vstupující do archivu dostává punc „badatele“, skupiny návštěvníků, které do archivu občas vcházejí, nejsou výpravy turistů, ale studenti historie a archivnictví z univerzity, členové historických seminářů z gymnázií nebo jiní lidé podobného zaměření, jimž je takováto exkurze doplňkem výuky nebo obohacením dosavadních znalostí z tohoto oboru.

Rozhodne-li se člověk k individuální návštěvě archivu, pak ho vede nějaký zájem, který mohou uspokojit písemnosti v archivu uchovávané a mající trvalou dokumentární hodnotu - jinak by se tam totiž nedostaly. Takovou hodnotu mají jak nejstarší pergaménové rukopisy, tak papírová registratura z posledních desetiletí dvacátého století, která však prošla důkladnou probírkou zvanou skartace, neboť záliba lidstva v psaní (byť už ne rukou) a někdy až zruďném úřadování bohužel s postupem času neustále roste.

Jedním ze dvou archivů, sídlících v účelové budově v ulici U Husova sboru, je olomoucká pobočka Zemského archivu v Opavě. Její historie začala před více než padesáti lety v domě, z něhož se před devíti lety vystěhovala - v bývalé kanovnícké residenci ve Wurmově ulici č. 11. Nejen adresu měla tehdy jinou, ale i název, neboť byla samostatným Krajským archivem pro tehdejší Olomoucký kraj, jehož vedení však sídlilo na jeho druhém pracovišti

v Janovicích u Rýmařova. Od roku 1954 nesly tyto archivy atribut „státní“.

Tak tomu bylo až do roku 1960, kdy došlo v Československé republice k územní reorganizaci, po níž na Moravě zanikly dosavadní kraje Olomoucký, Gottwaldovský a Jihlavský, a v důsledku toho přestaly existovat i jejich krajské archivy. Zatímco na Slovensku po této reorganizaci zůstaly dosavadní státní archivy v nezměněném množství, v českých zemích byl jejich počet bohužel omezen podle nově ustavených velkých krajů. Ty vznikly na Moravě a ve Slezsku jen dva, Severomoravský a Jihomoravský. V prvním z nich zůstal jen Státní (od r. 1992 Zemský) archiv Opava, do něhož byl začleněn dosud samostatný Státní archiv v Janovicích u Rýmařova s pobočkou v Olomouci. Tak se stalo, že archiv se sídlem uprostřed Moravy byl včleněn do archivního celku ve zcela jiné historické zemi, Slezsku.

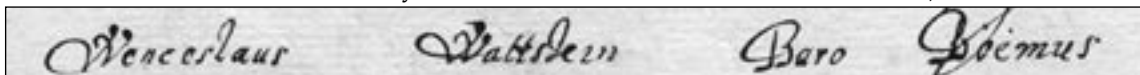
K největším pokladům uloženým v depotech tohoto archivu patří archivní fondy církevních institucí, jejichž sídlem je od doby obnovení moravského biskupství v roce 1063 stále Olomouc. Archiv Metropolitní kapituly patří nadto k nejstarším archivům v našich zemích vůbec, neboť jeho počátky spadají do první poloviny 12. století a jeho oddělení listin čítá přes 2000 kusů. Tehdy byly v olomouckém skriptoriu sepsány i dvě listiny biskupa Jindřicha Zdíka, které se vážou svým vznikem

k roku 1141 a před časem byly prohlášeny kulturními památkami. Jsou zároveň nejstaršími dochovanými originály listin, které dal na území českého státu vyhotovit církevní hodnostář. Na kapitulní archiv navazuje knihovna r u k o p i s ů, s níž se čtenáři KROKu seznamují postupně už od jeho prvního čísla prostřednictvím článků autora vznikajícího katalogu této kolekce Štěpána Kohouta. N e m ů ž e m e z a p o m e n o u t ani na cennou sbírku starých tisků, která rovněž patří ke kapitulnímu celku.

Obnovená vazba matriky olomoucké univerzity z roku 1640 s původním kováním. Záznamy od roku 1576 jsou do ní zpětně dopřány. (univerzita Olomouc, knoha č. 5, foto O. Pališek)

Své archivy si však založily už před několika sty lety i ostatní olomoucké diecézní instituce - především samotné Arcibiskupství olomoucké, pak úřad církevní správy Arcibiskupská konsistoř (její písemnosti čítají přes osm tisíc archivních krabic), dále v Kroměříži

V roce 1605 je zapsán mezi studenty olomouckého vysokého učení také Albrecht Václav Eusebius z Vladštejna, zde jen pod druhým ze svých tří křestních jmen. (Univerzita Olomouc, kniha č. 5, foto O. Pališek)

sídlící Lenní dvůr a Ústřední ředitelství arcibiskupských statků. Na kroměřížském zámku byl až do šedesátých let dvacátého století uložen v jeho věži i vlastní archiv arcibiskupství. Všechny tyto fondy jsou majetkem římsko-katolické církve a ve správě olomouckých archivářů se nacházejí asi půl století. V předlistopadové době to byla správa nařízená státem, v roce 1995 však uzavřeli olomoučtí představitelé církve a reprezentace českého archivnictví smlouvu novou, týkající se další péče o církevní archiválie pod střechem státního archivu za nových podmínek.

Vznik druhého nejstaršího vysokého učení v českých zemích je rovněž spjat se jménem jednoho z olomouckých biskupů: v roce 1566 povolal Vilém Prusinovský z Víckova do Olomouce jezuitu, kteří zde zřídili kolej, jež záhy nabyla práv university a začala přitahovat mladé muže nejen z českých zemí, ale i z velkého kusu střední, východní a severní Evropy. Stará univerzita existovala bohužel jen do poloviny devatenáctého století, přičemž poslední desetiletí jejího života poznamenaly likvidační zásahy vídeňského dvora, které nabyly vrchu konečným zrušením školy v roce 1855. Archiv této univerzity tvoří od roku 1951 součást bohatství olomoucké pobočky zemského archivu a z jejího kompletu budí

zvláštní pozornost zejména mezi historiky umění sbírka grafických tesí, realizovaných vesměs mědirytinami a mezzotintami v rozpětí let 1676-1745. Obrazových tesí s náměty ve své době nejpřitažlivějšími se dochovalo 159 kusů. Nejstarší zápisy v universitní matrice jsou pod záhlavím letopočtu 1576 a mezi imatrikulovanými studenty můžeme číst jména např. Albrechta z Valdštejna, Bohuslava Balbína nebo Kryštofa Lautnera.

Archiv však nevydává svědectví jen o středověku a počátku novověku. Najdou se v něm i bohaté prameny k dějinám novým a nejnovějším a na tomto místě musím zmínit především archiv někdejší Obchodní a živnostenské komory v Olomouci, který se dochoval v poměrně úplnosti, dokonce nejlépe ze všech komor působících tehdy na území dnešní České republiky. Tyto komory fungovaly jako organizace povinně sdružující všechny obchodníky, řemeslníky a průmyslníky k podpoře jejich zájmů. Komora olomoucká byla ustavena 6. května 1851 a její činnost uřaly až poúnorové změny v roce 1949. Její archiv je zdrojem nenahraditelných údajů pro dějiny firem, více však znamená pro badatele a historiky celých hospodářských odvětví, pro zkoumání národohospodářských problémů, ekonomických právních záležitostí a také učňovského školství.

K práci „s nemocnými“ archiváliemi musí mít restaurátor jak velké znalosti, tak i velkou trpělivost (Foto O. Pališek)

Když jsem obchodní a živnostenskou komorou otevřela téma dějin průmyslu a hospodářství vůbec, musím upozornit i na stále rostoucí řadu archivních fondů, které k nám přicházejí z průmyslových podniků, obchodních a zemědělských organizací ze středomoravského regionu, měnících se během posledních patnácti let z podniků státních většinou na akciové společnosti. Jejich noví majitelé a šéfové ukládají u nás své písemnosti už pod novým názvem firmy, tak říkajíc na zeleném drnu. V depotech olomoucké pobočky se tedy ocitla např. Moravia Mariánské Údolí, Seliko, Zora, Olšanské papírny a jiné podniky, které má veřejnost ještě v živé paměti.

Archivní fond však nemusí vzniknout jen z činnosti úřadu, firmy, školy či jiné instituce, ale může jej tvořit soubor písemností, který po sobě zanechala významná osobnost z jakéhokoliv oboru. Ta jej pak buď sama ještě za svého života archivu odkázala nebo jej nabídla do archivní úschovy po smrti zůstavitele jeho rodina. Tak se k nám dostaly písemné pozůstatosti (dnes takovýto soubor nazýváme „osobní

fond“) osobností tak věhlasných, jako byl např. literát O. F. Babler, vlastivědný pracovník a vydavatel Antonín Frel, filolog a editor vědeckého vydání Dalimilovy kroniky profesor Jiří Daňhelka, významný traumatolog a historik medicíny Eduard Wondrák, středoškolský pedagog a organizátor kulturního života Václav Stratil či poměrně nedávno zemřelý historik Václav Burian. To je jen několik málo příkladů z desítek těchto fondů, které obsahují nejen osobní písemnosti, výpisy, rukopisy prací, ale i korespondenci, příležitostné tisky a fotografie, dokumentující bohatý život a zpravidla obsáhlé dílo i široké zájmy původce. V posledních letech si vytvářejí někteří významní olomoučtí jedinci svůj osobní fond v archivu ještě za svého života, neboť jejich byty už nestačí pojímat rostoucí množství dokumentace jejich mnohaleté práce.

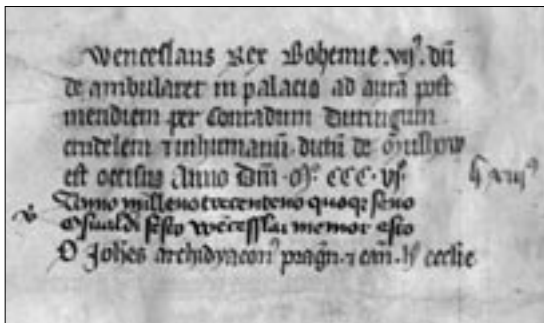
Před deseti lety nová budova pojala do svých útrob množství materiálů jak dvou olomouckých archivů (kromě pobočky ZA Opava ještě Státního okresního archivu), tak také celého někdejšího archivu janovického. Ten byl od začátku koncipován jako zemědělsko-lesnický a svázely se do něho archivy bývalých šlechtických velkostatků, k nimž někdy patřily i rodinné písemnosti držitelů. K nim se v novější době přidružovaly spisy státních lesů a statků, z nedostatku místa jinde byly v tamním zámku uloženy též fondy justiční (Krajský soud Olomouc, Státní zastupitelství Olomouc, aj.). Z nejnovější doby pochází archivní fond bývalého Krajského národního výboru v Olomouci, který byl řídicím orgánem

Takto je vyobrazena Olomouc v roce 1906 na hlavičkovém papíru pivovaru olomouckých právnověrečných měšťanů (foto O. Pališek)

středomoravského regionu v letech 1949-1960. Janovická pobočka ukončila svou činnost v roce 2000 a všechny její fondy se přesunuly z nevyhovující a těžko udržovatelné zámecké budovy do moderních depotů s klimatizací a hlavně na dosah badatelské veřejnosti. Mezi poklady, které přesídlily z moravského severu do Olomouce, patří např. známá akta čarodějnických procesů na velkoleském panství, dále doslova historicky nedocenitelný rodinný archiv Žerotínů, písemnosti významné podnikatelské rodiny Kleinů z Vízberka - stavitelů silnic a železnic, či překrásná mapa zábřežského panství z roku 1623, jejímž autorem je Pavel Aretin a která rovněž užívá privilegií archiválie prohlášené za kulturní památku.

Nejvíce návštěvníků archivu je však skloněno u stolků v badatelně nad matrikami. Jejich sbírka v Olomouci uložená zahrnuje tyto knihy z Olomoucka, Přerovska, Litovelska, Šternberska, Šumperska až po Zábřežsko a Rýmařovsko. Nejstarší svazky sahají do poslední

Záznam o vraždě posledního českého přemyslovského panovníka Václava III. 4. srpna 1306 v kapitulním nekrologiu. (Metropolitní kapitula Olomouc, kniha č. 12, foto O.Pališek)

čtvrtiny 16. století, jako např. matriky farnosti sv. Mořice v Olomouci nebo evangelická matrika litovelská, začínající rokem 1592. Vůbec nejstarší exemplář sbírky zemského archivu reprezentuje rovněž protestantská matrika, a to z Rýžoviště, vedená již od roku 1583 a uložená v Opavě. Cílem zájmu badatelů, kteří se věnují matrikám, je většinou sestavení rodokmenu nejen rodiny vlastní, ale často i široce rozvětveného příbuzenstva. Tito lidé bývají svou prací velmi zaujati, dovedou o ní zaniceně vyprávět a nelitují času ani peněz, aby své, obvykle velmi důkladně pojaté rodopisné dílo dovedli do konce. Během své práce se dokážou naučit rozumět latinským a německým zápisům v matrikách i luštit písma dávných farářů, kteří psali jak latinkou, tak kurentem a často ne zrovna čitelně. V badatelně však nevysedávají jen genealogové. Vedle nich tu vyhledávají informace pro své bakalářské i diplomové práce studenti historie, archivnictví, dějin umění, hudby, literatury. Najdeme tu samozřejmě i hotové vědce a renomované osobnosti z těchto oborů, kteří působí jako vysokoškolští učitelé nebo vědečtí pracovníci, dále např. památkáře, jazykovědce, ochránce přírody, historiky techniky, zemědělství a lesnictví.

Zbývá tedy jen najít si to „své“ téma a zkusit se s ním blíže seznámit mezi nepřeborným množstvím jiných námětů, které nabízejí archivní dokumenty, a přijít za ním do olomoucké badatelně. Téměř každého čeká ne-li přímo dobrodružství, tak napínavé zážitky zcela jistě.

Olybris – systémový seminář Ex Libris 2005 (17.-22.4., Kos)

Martin Vojnar

Ve dnech 17.-22. dubna 2005 jsem se zúčastnil systémového semináře firmy Ex Libris (<http://www.exlibrisgroup.com/>), který se konal pod jménem „Olybris“. Jednalo se celkem o sedmý seminář, které firma Ex Libris pořádá každé dva roky pro uživatele svých produktů (Aleph, Metalib, SFX, DigiTool, Verde). Letošní rok se ho zúčastnilo přes 290 knihovníků a informačních pracovníků z 35 zemí a jako místo setkání byla zvolen řecký ostrov Kos. Organizačně a lektorsky se na semináři podílelo 45 pracovníků Ex Libris. Vlastnímu semináři, o jehož obsahu bych se rád stručně zmínil na následujících řádcích, předcházela nedělní recepce, kde bylo přítomno deset zástupců z České republiky (Martin Lhoták – Knihovna Akademie věd ČR, Helena Dvořáková, Pavel Kotrba – Národní knihovna, Jiří Rataj – Vysoká škola ekonomická, Lucie Švecová, Dana Šimková, Pavel Krbec, Martin Ledínský – Ústav výpočetní techniky Univerzity Karlovy, Petr Novák – Státní technická knihovna). Slovensko letos bohužel nereprezentoval žádný zástupce. Program semináře byl rozdělen do čtyř paralelních sekcí, které se týkaly různých aspektů jednotlivých produktů Ex Libris:

- knihovního systému Aleph (podrobněji v češtině na <http://aleph.cuni.cz/>) a jeho doplňkové moduly (ADAM, Aleph Monitor, ARC)
- knihovního a informačního portálu Metalib (podrobněji v češtině na <http://metalib.cuni.cz/>)
- linkovacího serveru SFX (podrobněji v češtině na

<http://sfx.cuni.cz/>)

- systému pro správu digitálních objektů a digitální knihovny DigiTool (podrobněji v češtině na <http://digitool.cuni.cz/>)
- systému pro správu elektronických zdrojů Verde (podrobněji v angličtině na <http://www.exlibrisgroup.com/verde.htm>)

O zajímavé úvodní slovo na téma digitálních repozitářů se postaral **Herbert van de Sompel**. Vycházel z aktuálních zkušeností v místě svého působiště (Los Alamos National Laboratory, New Mexico, USA) a předeštel vizi, která klade důraz na digitální zpřístupnění sbírek (kulturních, výukových, institucionálních...) prostřednictvím srozumitelného rozhraní určeného primárně pro stroje a automatické agenty, nikoliv pro koncové uživatele. Argumentace byla založena na tezi, že data musí obstarat instituce (mj. i knihovny), zatímco paletu služeb a jejich realizaci budou přebírat v čím dál větší míře třetí strany. Důležitým spojovacím materiálem jsou komunikační a technologické standardy pro přenos metadat a/nebo objektů a jejich uložení v repozitářích (OAI, METS, MPEG-21).

Na zahajovací řeč reagovala **Jenny Walker** a zmínila budoucí trendy Ex Libris. Soustředila se na aktivní vztah mezi firmou a uživateli, shrnula aktuální portfolio produktů a poukázala na jeho dynamický růst. Referovala o spolupráci s Google při realizaci jeho nedávných projektů Google Scholar a Google Print. Z budoucích trendů, kterými se Ex Libris hodlá ubírat, zmínila pokračující rozšiřování znalostní báze (která je svým rozsahem jedinečná i mezi producenty knihovních a informačních systémů) a vývoj společného vyhledávacího rozhraní pro všechny produkty. Samostatnou kapitolou je

pilotní projekt Britské knihovny o propojení jejího katalogu a Google.

Další přednášky byly již více zaměřené na detailní problematiku jednotlivých systémů a jejich modulů. Z těch nejzajímavějších jsem absolvoval:

Judy Levi, Barbara Rad-El: Grafický klient v.16 a Výpůjčka

Judy Levi seznámila posluchače s novým grafickým klientem, který byl vyvinut ve spolupráci s mezinárodním sdružením uživatelů systému Aleph (ICAU, <http://www.icau.org/>). Hlavní vlastností je lepší integrace a přechod od zobrazení formou samostatných oken k zobrazení formou společné plochy. Upozornila na nové ovládací prvky a nástroje. Doporučenými parametry jsou rozlišení 1024x768 bodů a 17" monitor nebo 15" LCD, minimální parametry představuje rozlišení 800x600 bodů a 15" monitor.

Jenny Walker: Verde

Systém Verde je zcela novým nástrojem, který zajišťuje správu a kontrolu elektronických zdrojů v průběhu jejich životního cyklu a usnadňuje přístup k jejich obsahu. Základním prvkem architektury Verde je znalostní databáze elektronických zdrojů, která vznikla díky nové generaci linkovacích serverů založených na úspěšné technologii SFX serveru. Vzhledem k rostoucímu a dynamicky se měnícímu počtu elektronických zdrojů nabízí Verde knihovnám ideální řešení a odpověď na různé druhy potřeb a úkolů, které s elektronickými zdroji souvisí. První verze Verde by měla být uvolněna v srpnu 2005.

Omri Gerson: Paralelní indexování

Každá knihovna by si přála mít knihovní systém přístupný 7x24 hodin. Nová vlastnost paralelního

indexování tuto možnost nabízí a splňuje. Lze přebudovávat indexy pro vyhledávání a listování záznamů za provozu knihovny, aniž by byly stávající funkce dotčeny. Po skončení tvorby nových indexů a jejich otestování je lze s výpadkem několika vteřin aktivovat. Změny v záznamech, ke kterým došlo v průběhu vytváření nových indexů, jsou ošetřeny.

Nina Karen-David: Adresářové služby čtenářů

S rostoucím portfoliem produktů (Aleph, Metablib, DigiTool), které umožňují registrovaným čtenářům speciální funkce, roste poptávka po jednorázovém přihlášení do všech těchto prostředí. Uvedenou funkci řeší přídatný modul „Adresářové služby čtenářů“ (PDS), který slouží jako „Single Sign-On“ s volitelným napojení autentizace na externí databáze uživatelů (např. pomocí LDAP, Microsoft ADS, Novell I-Chain, Shibboleth aj.).

Judith Fraenkel: Údržba katalogu

Popisu a praktickým příkladům pro usnadnění práce při katalogizaci se věnovala Judith Fraenkel. Zmínila obecné mechanismy Alephu (např. expandování virtuálních polí, automatickou opravu bibliografického záznamu, správu autoritních souborů), které lze efektivně využít. Pouze na základě nastavení a správné konfigurace tabulek tak lze dosáhnout významných časových úspor a současně je možné se vyvarovat chyb, které plynou z rutinního opakování operací.

Herbert van de Sompel: OAI protokol

Protokol OAI měl svou vlastní přednášku proslovenou ústy jednoho z jeho autorů. Herbert van de Sompel shrnul historii protokolu, charakterizoval jeho význam a demonstroval aktuální použití. V druhé části se věnoval základní technické specifikaci protokolu: názorně vysvětloval jednotlivé služby, které má protokol poskytovat, a zmínil

možnosti jeho rozšiřování. V samostatné části se věnoval současným úzkým místům při implementaci OAI. Zajímavým závěrem byl fakt, že lze OAI použít nejen pro přenos metadat, ale i pro přenos vlastních objektů.

Judith Fraenkel: Avíza (SDI)

Včasně upozornění na příchod relevantního dokumentu do knihovny ocení každý čtenář, který je schopen si aktivovat vlastní profil SDI. Na základě předem uloženého vyhledávacího dotazu pak bude e-mailem vyrozuměn buď ve chvíli, kdy dorazí nový exemplář (ať už monografie nebo periodika), nebo kdy je tento exemplář pro čtenáře dostupný. O momentu odeslání upozornění rozhoduje knihovna ve svém nastavení.

Herbert van de Sompel: OpenURL

Závěrečná přednáška Herberta van de Sompela zazněla na téma nové verze standardu OpenURL 1.0. Na rozdíl od předešlé verze 0.1 došlo k výraznému zobecnění, k oddělení způsobu vyjádření OpenURL od samotného obsahu. Stále je možné používat záznam pomocí klíčových párů, lépe už je se však orientovat na XML vyjádření podle definovaného schématu.

Birgit Thede: Standard Interchange Protocol 2 (SIP2)

Pokud se v oblasti výpůjčních procesů objevují požadavky na výměnu informací se svým okolím (např. samoobslužné půjčování, externí platby peněžních transakcí), lze využít implementaci SIP2 protokolu. Ve stručnosti byl podán popis této druhé generace včetně přehledu služeb, které lze realizovat (identifikace čtenáře a exempláře, půjčování, vrácení, prodloužování, upozornění na rezervaci při vrácení a možnost podání/zrušení rezervace, aktivace/deaktivace zabezpečení exempláře, platba

peněžních poplatků). Výsledná komunikace se čtenářem probíhá v jeho rodném jazyce.

Lieve Rotiers: Objekty v SFX

Přehledný popis datového modelu SFX a způsob ukládání objektů vysvětlila Lieve Rotiers. Objekt představuje jedinečnou položku ve znalostní databázi charakterizovanou datovými prvky: název a jeho varianty, druh objektu, standardní identifikátory a předmětové kategorie. Ke každému objektu je také možné připojit lokální pole podle potřeby.

Nettie Lagace: A-Z seznam časopisů v SFX

Jednou z nových vlastností SFX verze 3 je dynamicky generovaný seznam elektronických časopisů, které má knihovna předplacené. Seznam nabízí následující funkce: vyhledávání podle názvu/předmětových kategorií/dalších kritérií, abecední listování, přechod na stránky poskytovatele a SFX tlačítko, které zavolá kontextové služby pro daný titul s ohledem na časové omezení (např. plný text přístupný za posledních 5 let a současně nepřístupný za poslední 3 měsíce).

Jeff Stavsky: Aleph Monitor

Je nástrojem pro snazší správu serveru s instalovaným knihovním systémem. Dokáže monitorovat na bázi agent-server stav operačního systému (výkon, paměť, swap, místo na disku aj.), stav databáze Oracle (platné objekty, indexy, volné místo, počet rozšiřování aj.) a stav aplikační úrovně (procesy aplikačních serverů, procesy indexování, správce front aj.). Pomocí SNMP zpráv, e-mailu nebo SMS zpráv dokáže informovat správce ještě ve chvíli, než vlastní problém nastane nebo okamžitě po vzniku problému. V průběhu přednášky byla na živo demonstrována komunikace pomocí SMS na mobilní telefon.

Judith Fraenkel: ADAM

Druhým doplňkovým modulem pro knihovní systém Aleph je „ADAM“ – nástroj, který umožňuje k bibliografickým záznamům doplňovat libovolné digitální objekty (např. obálky a obsahy knih, fotografie, textové dokumenty, audio a video nahrávky aj.). Fyzické soubory mohou být buď nahrávány přímo na server v průběhu katalogizace záznamu nebo mohou být odkazovány prostřednictvím externího URL. ADAM umí generovat náhledy obrázků, indexovat plné texty pro vyhledávání a omezovat přístup k připojeným digitálním souborům podle různých pravidel definovaných pro každý objekt samostatně.

Omri Gerson: Nové vlastnosti Z39.50

Od verze 16 byla rozšířena funkcionalita Z39.50 protokolu v knihovním systému Aleph. Z39.50 server nyní podporuje možnost zápisu a změn externím klientem v bibliografických záznamech uložených v databázi systému Aleph. Klient musí podporovat standardní profil pro souborné katalogy (viz Z39.50 Union Catalogue Profile, <http://www.nla.gov.au/ucpl/>).

Celkový počet přednesených příspěvků činil 92, veškeré prezentace z konference byly poskytnuty v elektronické podobě na CD-ROM (2 ks). Tento obsah byl také zpřístupněn českým a slovenským členům SUALEPH (<http://www.sualeph.cz/>).

Veřejně přístupné informační systémy v životním prostředí

Simona Galleová

Uvedení do problematiky

Právo veřejnosti na informace, které se týkají životního prostředí, je v České republice naplňováno zákonem č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Jeho novela, která vstoupila v platnost v lednu letošního roku, přinesla subjektům definovaným § 2 písm. b)¹ povinnost zpřístupňovat informace o životním prostředí, související s činnostmi, které vykonávají.

Kromě poskytování informací na základě konkrétních žádostí (tzv. pasivní přístup) je orgánům státní správy a samosprávy uloženo, aby zveřejňovaly a šířily informace, aniž by je o ně musel kdokoli požádat (tzv. aktivní přístup). Jedním ze způsobů, jak tomuto požadavku dostat, je provozování pravidelně aktualizovaných elektronických databází, které jsou občanům volně dostupné prostřednictvím internetu.

Zmapování zajímavých informačních zdrojů, které spravuje CENIA, česká informační agentura životního prostředí a některé další resortní organizace Ministerstva životního prostředí, a představení informací, jež tyto informační systémy nabízejí, je cílem mého příspěvku.

1) Povinnými subjekty se pro účely zákona č. 123/1998 Sb. rozumí:
1. správní úřady a jiné organizační složky státu a orgány územních samosprávných celků,
2. právnické nebo fyzické osoby, které na základě zvláštních právních předpisů vykonávají v oblasti veřejné správy působnost vztahující se přímo nebo nepřímo k životnímu prostředí,
3. právnické osoby založené, zřízené, řízené nebo pověřené subjekty uvedenými v bodech 1 a 2, jakož i fyzické osoby pověřené těmito subjekty, které na základě právních předpisů nebo dohody s těmito subjekty poskytují služby, které ovlivňují stav životního prostředí a jeho jednotlivých složek;

CENIA, česká informační agentura životního prostředí

Hlavní činností CENIA, české informační agentury životního prostředí, která byla zřízena k 1. 4. 2005 z rozhodnutí ministra životního prostředí jako nástupce Českého ekologického ústavu, je budování Jednotného informačního systému o životním prostředí, zabezpečování komplexních informačních služeb a podpora výkonu státní správy v oblasti integrované prevence a omezování znečištění.

V rámci CENIA věnuji pozornost informačním systémům, které provozují následující organizační útvary:

- Středisko veřejných informačních služeb pro životní prostředí
- Agentura pro ekologicky šetrné výrobky
- Agentura EMAS
- Agentura integrované prevence
- Centrum EIA

Internetové stránky CENIA jsou dosud ve výstavbě, proto všechny níže uvedené adresy odkazují na původní stránky Českého ekologického ústavu, odkud budou po sléze přesměrovány.

Středisko veřejných informačních služeb pro životní prostředí slouží jako vstupní místo pro seznámení s důležitými informačními zdroji a možnostmi získávání informací o životním prostředí v České republice. Středisko zajišťuje konzultační, informační a knihovnické služby a spravuje a rozvíjí několik informačních systémů:

- 1) Elektronický katalog knihovny obsahuje údaje o zhruba 11 000 svazcích monografií a 120 titulech českých i zahraničních periodik s tematikou životního prostředí
- 2) Databáze Ekoakce nabízí informace o odborných akcích v životním prostředí konaných v ČR i v zahraničí
- 3) Databáze anotovaných odborných článků (do roku 2001) RESERS

4) Databáze projektů Programu péče o životní prostředí a Výzkumu a vývoje

Vyjmenované elektronické zdroje jsou volně přístupné na adrese www.ceu.cz/svis

v oddíle „Vyhledávání v databázích“.

Agentura pro ekologicky šetrné výrobky zodpovídá za realizaci Národního programu označování ekologicky šetrných výrobků. Tento Program byl v České republice vyhlášen v roce 1994 jako výsledek spolupráce Ministerstva životního prostředí a Ministerstva hospodářství.

Výrobcům, jejichž vlastnosti jsou v souladu se stanovenými ekologickými parametry, je propůjčována ochranná známka – ekoznačka „Ekologicky šetrný výrobek“ v podobě stylizovaného písmene E. Označené výrobky zatěžují životní prostředí méně než obdobné typy výrobků bez ochranné známky.

Kritéria, jaká musí výrobky ucházející se o udělení ochranné známky splňovat, nalezneme v databázi směrnice pro jednotlivé výrobní kategorie. Databáze obsahuje úplné znění směrnice i přehled výrobků s ekoznačkou.

Informace o označených výrobcích a firmách, které ekologicky šetrné výrobky vyrábějí, jsou dostupné v databázi Seznam oceněných výrobků a Seznam firem (držitelů ochranné známky).

Všechny zmíněné informační systémy se nacházejí na adrese www.ekoznacka.cz pod hlavičkami „Směrnice“, „Výrobky“ a „Firmy“.

Agentura EMAS je výkonným orgánem Programu EMAS v České republice. Program EMAS (Eco-Management and Audit Scheme), tedy Systém řízení podniků a auditů z hlediska ochrany životního prostředí, vstoupil v platnost na základě Usnesení vlády České republiky č. 466/1998.

Program EMAS představuje jeden ze způsobů implementace tzv. systémů environmentálního řízení - EMS (Environmental Management Systems), platný ve státech Evropské unie. Zavádění EMS má snížit negativní dopady podniku na životní prostředí a zároveň napomoci i jeho ekonomickému rozvoji.

Kromě Programu EMAS mohou firmy implementovat systémy environmentálního managementu na základě mezinárodní normy ISO 14001. Obecně lze říci, že Program EMAS je v určitých ohledech přísnější. Společnosti s ISO 14001 např. nemusí každým rokem vypracovat a zveřejnit prohlášení o stavu životního prostředí.

Na internetové adrese www.ceu.cz/EMAS v sekci „Registry a databáze“ jsou zveřejněny databáze poskytující údaje o společnostech s EMAS či ISO 14001. Nechybí ani přehled subjektů, které se zabývají poradenskou činností a zaváděním EMS, a seznam akreditovaných environmentálních ověřovatelů a certifikačních orgánů.

Agentura integrované prevence podporuje výkon státní správy v oblasti integrované prevence – zkráceně IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control). Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů ukládá hospodářským subjektům povinnost získat pro provoz zařízení ve stanovených lhůtách tzv. integrované povolení. Vydání povolení předchází správní řízení, během kterého se hodnotí vliv podniku na životní prostředí a stanoví se závazné podmínky pro další provoz jeho zařízení. Cílem implementace tzv. nejlepších dostupných technik – BAT (Best Available Techniques) je dosáhnout ochrany životního prostředí i ekonomické prosperity podniku.

Agentura integrované prevence zveřejňuje statistické údaje o počtu IPPC zařízení podle krajů, okresů a kategorií a spravuje databázi Provozovatelů IPPC zařízení shro-

mažďující informace o zařizování jednotlivých subjektů.

Informační systém je dostupný na adrese www.ceu.cz/ippc v oddíle „Databáze“.

Integrovaný registr znečišťování (IRZ) vychází z nařízení vlády č. 368/2003 Sb., o integrovaném registru znečišťování.

IRZ je databáze tzv. ohlašovaných látek, jejichž emise a přenosy má uživatel povinnost zjišťovat a ohlašovat Ministerstvu životního prostředí v případě, že se jejich množství v emisích nebo přenosech vyrovná nebo přesáhne tzv. ohlašovací práh (množství stanovené zákonem za I kalendářní rok).

Připravovaný informační systém nabídne veřejnosti bohaté údaje o emisích a přenosech ohlašovaných látek propojených s konkrétními hospodářskými subjekty. Blíže viz www.irz.cz

Centrum EIA (Environmental Impact Assessment) vyvíjí činnost podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů v platném znění. Centrum EIA je správcem následujících informačních systémů:

- Informační systém EIA eviduje probíhající záměry (stavby, činnosti a technologie) posuzované podle zákona č. 100/2001 Sb. a podrobně informuje o stavu, v jakém se jednotlivé záměry nacházejí. Součástí systému je přehled autorizovaných osob a odpovídající legislativa. Systém je přístupný na adrese www.ceu.cz/eia/is/
- Informační systém SEA poskytuje informace o koncepcích (strategie, plány, politiky, programy) a územních plánech posuzovaných podle zákona č. 100/2001 Sb. Systém dále obsahuje seznam autorizovaných osob a příslušnou legislativu. Jeho adresa je www.ceu.cz/EIA/SEA
- Vliv staveb, činností a technologií na životní prostředí, jejichž hodnocení bylo zahájeno před účinností zákona č. 100/2001 Sb., se posuzují v režimu zákona č. 244/

1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí. Údaje o uvedených aktivitách, koncepcích, územních plánech a odborně způsobilých osobách lze najít v Informačním systému EIA na adrese: www.ceu.cz/eia/eia

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK)

AOPK je příspěvkovou organizací resortu Ministerstva životního prostředí, která na základě zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny zajišťuje státní ochranu a odbornou péči o přírodu a krajinu v České republice.

AOPK je správcem informačního systému, který se nazývá Ústřední seznam ochrany přírody (ÚSOP). Prostřednictvím ÚSOP je zveřejňována dokumentace (znění zřizovacích výnosů, vyhlášek, nařízení apod.) týkající se zvláště chráněných území a památných stromů. Součástí ÚSOP je digitální registr, jenž umožňuje zobrazovat jednotlivé chráněné objekty v prostředí GIS. ÚSOP se nachází na adrese: <http://usop.nature.cz/usop/>

Zajímavým výstupem z ÚSOP je Interaktivní mapa zvláště chráněných území ČR, ve které lze vyhledávat projekty realizované v rámci Programu péče o krajinu, Programu revitalizace říčních systémů a Programu drobných vodohospodářských a ekologických akcí. Zmíněný mapový projekt si lze prohlédnout na adrese <http://aopk.tmapserver.cz>

Český hydrometeorologický ústav (ČHMÚ)

ČHMÚ prostřednictvím sítě měřicích stanic monitoruje stav atmosféry a hydrosféry na území České republiky. Na internetových stránkách ČHMÚ jsou pravidelně zveřejňovány aktuální informace o počasí v ČR, Evropě a ve světě, o stavu vodních toků v regionech ČR, předpovědi počasí pro ČR a Evropu či důležité výstrahy a upozornění (povodně, sněhová situace apod.).

ČHMÚ provozuje Informační systém kvality ovzduší - ISKO. Tento systém slouží ke sledování stavu a hodnocení

kvality ovzduší v ČR. V ISKO se zpracovávají data získaná ze sítí imisních měřicích stanic, které monitorují látky znečišťující ovzduší (AIM), a data o emisích a zdrojích znečišťování ovzduší (REZZO).

Automatizovaný imisní monitoring (AIM) jako jedna zází ISKO mapuje aktuální stav ovzduší. V AIM najdeme údaje o naměřených koncentracích látek znečišťujících ovzduší, rozmístění měřicích stanic AIM na území ČR a jejich měřicí program (seznam látek, které jsou na jednotlivých stanicích sledovány). Naměřené hodnoty v jednotlivých krajích lze zobrazit v podobě grafických a tabelárních výstupů. AIM je dostupný na adrese www.chmi.cz/uoco/act/aim

Další součástí Informačního systému kvality ovzduší je Registr emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO). REZZO zachycuje vývoj znečištění ovzduší na území ČR. Shromažďují se v něm údaje o emisích a zdrojích znečišťujících látek, které se člení na zdroje stacionární – od tepláren po domácí topeniště (REZZO 1-3) a mobilní – převážně doprava (REZZO 4). Výstupem z Registru jsou tzv. Emisní bilance podle krajů, které od roku 1994 prezentují vývoj znečištění ovzduší v ČR. Blíže na adrese www.chmi.cz/uoco/emise/embil/emise.html

Centrum pro hospodaření s odpady (CEHO)

CEHO je samostatné pracoviště Výzkumného ústavu vodohospodářského T. G. Masaryka, zaměřené na problematiku odpadů a odpadového hospodářství.

CEHO zveřejňuje údaje o produkci a nakládání s odpady v jednotlivých krajích České republiky v letech 1994 – 2002 prostřednictvím Informačního systému odpadového hospodářství (ISOH), který je přístupný na adrese <http://ceho.vuv.cz/> v části ISOH. Při prohlížení evidovaných údajů v jednotlivých částech informačního systému je třeba brát v úvahu skutečnost, že data získaná do roku 1997 vykazují nízkou validitu, neboť ohlašování o produk-

ci a nakládání s odpady na okresní úřady probíhalo pouze na dobrovolné bázi. Zákonná povinnost vešla v platnost až 1. 1. 1998 (zákon č. 125/1997 Sb., o odpadech).

Metainformační systém životního prostředí (MIS)

Na závěr alespoň ve stručnosti zmíním informační systém, na jehož budování se podílejí všechny resortní organizace Ministerstva životního prostředí, a který uživatelům nabízí přístup k širokému spektru informací z oblasti životního prostředí.

Metainformační systém životního prostředí (MIS) vyvíjí a provozuje Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s CENIA jako jednu zází Brány k informacím o životním prostředí.

V MIS najdeme tzv. metainformace či metazáznamy, které lze definovat jako informace o hledaných informacích. Prostřednictvím MIS např. zjistíme, kdo informace, které potřebujeme získat, shromažďuje, v jakém jsou formátu, kdy byly aktualizovány, zda a v jaké podobě jsou přístupné či jak kvalitní je jejich zdroj.

MIS si lze prohlédnout na adrese: <http://mis.env.cz/>

Dáme jim šanci?

Hana Musialková

Trest obecně prospěšných prací je alternativním trestem, který byl u nás zaveden v roce 1996. Od roku 2002 mohou být práce vykonávány ve prospěch obcí, státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které se zabývají např. vzděláním, vědou, kulturou, školstvím, podporou a ochranou mládeže, humanitární, sociální charitativní, náboženskou, sportovní činností.

Podstatou trestu OPP je řešit konflikt se zákonem v přirozeném prostředí pachatele. Trest OPP spočívá v povinnosti odsouzeného odpracovat osobně a bezplatně ve svém volném čase soudem uložený počet hodin (v rozsahu 50 – 400 hodin). Smyslem trestu OPP je umožnit odsouzenému zamyslet se nad následky svého chování, pochopit, jaký má konflikt se zákonem dopad na něho samotného a na jeho rodinu či okolí a v optimálním případě zažít pocit užitečnosti a smysluplnosti.

Tím, že instituce dají odsouzenému šanci vykonávat trest pro jejich potřebu, mají zároveň možnost jej motivovat k vedení řádného života, a tak pomoci nejen konkrétnímu člověku v těžkém období, ale také celé společnosti v oblasti prevence kriminality.

Instituce má příležitost získat neplacenou pracovní sílu, a tak alespoň částečně vyřešit různé problémy související s nedostatkem financí pro zajištění bezproblémového chodu.

Jaké práce může odsouzený vykonávat? Trestní zákon tyto práce vymezuje jako „práce k obecně prospěšným účelům, spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech.“ Může se jednat o širokou škálu činností od manuální nekvalifikované práce až po

odborné činnosti, které vyžadují specifické znalosti a dovednosti odsouzených. Důležité je, že práce nesmí sloužit k výdělečným účelům.

Někteří odsouzení jsou nezaměstnaní, a proto mohou práce vykonávat denně. Jiní jsou zaměstnaní a trest mohou odpracovat ve svém volném čase, odpoledne po práci, o víkendech.

Pokud by měla Vaše instituce zájem o přidělení odsouzeného k výkonu trestu OPP, zkontaktujte středisko Probační a mediační služby ČR. Zde vám rádi poskytnou další informace a osobně s vámi proberou podrobnosti a zodpoví vaše otázky.

Kontakty :

Střediska PMS jsou vždy v místě působnosti Okresních a obvodních soudů, zveřejněno na www.justice.cz

Olomoucký kraj

Olomouc: Pavelčákova 20, 772 00 Olomouc, tel. 585 235 478

Šumperk: Lautnerova 1, 787 01 Šumperk, tel. 583 213 112

Jeseník: Nábřeží 290/20, 790 01 Jeseník, tel. 584 459 417

Přerov: Smetanova 7, 750 00 Přerov, tel. 581 262 355

Prostějov: Svatoplukova 53, 797 09 Prostějov, tel. 582 361 561

AKTUALITY

Vlastivědné muzeum Jesenicka

.....připravuje výstavu Z umělecké dílny rodiny Kutzerů, kde budou prezentovány návrhy oltářů a plastik ze sbírek muzea, doplněné fotografiemi z realizací. Výstava ve Vodní tvrzi potrvá od 27. září do 26. listopadu 2005.

.....právě vydává další číslo vlastivědného sborníku Jesenicko 6/2005, z jehož obsahu upoutají články: M. Neubauerové-Brachtlové „Skorošická Kalvárie – neznámé dílo Bernarda Kutzera“, B. Tinzové „Tajemství Priessnitzovy Rodinné knihy o vodě“, K. Growky „Zapomenutý archivář Josef Dvořák“, dále z činnosti muzea „Ohlédnutí za rokem 2004 ve VMJ“, „Z výstav VMJ“ a „Co přinesl čas“.

Muzeum umění Olomouc

.....až do 18. září 2005 zve zájemce na výstavu Damoklův meč s podtitulem České výtvarné umění 1956 – 1972 ve sbírkách Muzea umění Olomouc. Na projektu spolupracuje tato instituce s maďarským muzeem SIKM v Székesfehérváru. Výběr ze sbírek maďarského výtvarného umění 60. let 20. stol. provedli čeští kurátoři, naopak ze sbírek olomouckého muzea vybírali kolegové z Maďarska.

.....na výstavě Mezi avantgardou a undergroundem představuje Vladimíra Boudníka, jeho umělecké dílo v celé jeho komplexnosti včetně dosud neznámé fotografické tvorby. Výstava se koná od 16. června až do 28. srpna 2005.

Vlastivědné muzeum v Olomouci

.....vystavuje ze sbírek přerovského i olomouckého muzea nejkrásnější české i zahraniční slabikáře na výstavě Cestička do školy. Průřez téměř pětisetleté tradice od slabikáře z tiskařské dílny Jana Günthera z první poloviny 16. stol. přes klasické slabikáře s ilustracemi Mikoláše Alše či Adolfa Kašpara až po nejnovější ilustrované Matějem Formanem je doplněn školními obrazy i školními potřebami. Návštěvnický lákavá výstava potrvá do 21. srpna 2005.

Vlastivědné muzeum v Šumperku

.....zve na výstavu výběru z díla šumperského malíře Zbyňka Semeráda Cesty a sny. Výstava byla zahájena vernisáží 16. června a potrvá do 31. srpna 2005.

.....nabízí návštěvníkům Lovecko-lesnického muzea na zámku v Úsově mimo jiné i prohlídku Galerie Lubomíra Bartoše. Umělec představuje padesát let malířské tvorby se zaměřením na tvorbu devadesátých let. Mistr ztvárnění jesenické krajiny a přírody, jehož díla se nacházejí v muzeích, galeriích i soukromých sbírkách u nás i v zahraničí, si zaslouží prezentaci ve stálé expozici ve III. patře zámku.

Muzeum Komenského v Přerově

.....připravilo výstavu o pohádkové tvorbě Karla Jaromíra Erbena a Boženy Němcové, jejichž výročí si letos připomínáme. České pohádky obou autorů přibližují školní obrazy, loutky, vybrané citáty a zejména řada knižních ilustrací. Výstava Z pohádky do pohádky je v malém výstavním sále přerovského zámku přístupná do 25. září 2005.

Městská knihovna Prostějov

.....připravuje celostátní seminář Veřejné knihovnické a informační služby pro handicapované uživatele. Termín 20. září 2005, informace na adrese: reditel@knihovna.cz

Knihovna města Olomouce

.....zve milovníky klasické hudby každou první středu v měsíci do oddělení hudby a umění na poslechové podvečery s PhDr. Reginaldem Keferem. Na Gramopárty se kromě poslechu nahrávek přítomní dozví mnohé o skladbách, interpretech, skladatelích a jiných zajímavostech ze světa hudby. Květnová Gramopárty byla např. věnována Stabat Mater. Reginald Kefer je významnou hudební osobností, mimo jiné působil dlouhá léta jako šéf olomoucké opery, jako pedagog operního dirigování na JAMU vychoval spoustu hudebních talentů. Setkání s Reginaldem Keferem obohatí každého, kdo se do Knihovny města Olomouce vypraví.

EDUBOOKS

<http://EDUBOOKS.zcu.cz>

Aplikace vznikla na základě projektu „Databáze studijní literatury pro vysoké školy“, který je výsledkem spolupráce vysokoškolských vydavatelství.

Projekt je určen široké odborné veřejnosti – jednotlivcům i institucím, jejichž činnost souvisí se studijní a odbornou literaturou.

Cílem projektu je poskytování aktuálních informací o odborné literatuře, vydávané ve vydavatelstvích a nakladatelstvích vysokých škol. Databáze je přístupná v mezinárodní počítačové síti internet a má umožnit zlepšení informovanosti odborné, ale i široké veřejnosti o připravované a dostupné odborné literatuře.

Aplikace je dostupná na internetové adrese <http://edubooks.zcu.cz>

Aplikace umožňuje:

- Evidovat jednotlivé vydané publikace nakladateli.
- U publikace je možné sledovat klíčová slova, zaměření titulu, autory, lektory, recenzenty a analogická díla či distributory.
- V aplikaci je možné vyhledávat pomocí bohatého filtru.
- Zájemci si mohou objednávat publikace prostřednictvím internetu.

Aplikace obsahuje tři uživatelské role:

- HOST** umožňuje
 - prohlížení a vyhledávání publikací, osob majících vazbu k vydaným publikacím a pracovišť,
 - objednávání titulů (po zadání osobních dat zákazníka).
- SPRÁVCE** pracoviště zabezpečuje
 - úpravu informací o svém pracovišti,
 - vkládání vlastních publikací a jejich správu,
 - vkládání osob a jejich správu,
 - objednávání publikací,

- ❑ plnění nabídkové povinnosti.
- ❑ **ADMINISTRÁTOR** realizuje
 - ❑ zadávání nových pracovišť,
 - ❑ správu číselníků aplikace,
 - ❑ správu uživatelů aplikace (přidávání, odstraňování, změna hesla).

Základní část aplikace je přístupná bez nutnosti přihlášení se k systému (není nutné zadávat uživatelské jméno a heslo) = jsme přihlášení jako HOST. Pod Hostem je možné pouze prohlížet nabízenou literaturu, informace o pracovištích a osobách nebo si objednávat publikace. Pro jinou práci je nutné se k aplikaci přihlásit svým uživatelským jménem. Nového uživatele aplikace zřizuje ADMINISTRÁTOR. Mimo správy uživatelů a číselníků má ADMINISTRÁTOR na starosti i zadávání nových pracovišť. Kontakt na administrátora je servis@vydavatelkservis.cz

V současné době byla dokončena funkce plnění nabídkové povinnosti a intenzivně se pracuje na propojení

databáze s databází vydaných titulů – DVT (SČKN), která je podkladem pro tisk časopisu Knižní novinky. Ačkoliv s databází zatím nepracují všichni vysokoškolští vydavatelé, je už i takto o databázi zájem, zejména ze strany knihkupců a celé řady knihoven, kteří mají zájem být informováni o nových titulech. V takových případech stačí se nechat administrátorem zavést do databáze. V rámci plnění nabídkové povinnosti prostřednictvím databáze dostanou následně informaci o nových knihách všechna pracoviště, která projevila o tuto službu zájem. V databázi jsou apriori zavedeny všechny knihovny s nabídkovou povinností.

RNDr. Hana Dziková, Vydavatelství UP v Olomouci
e-mail: Hana.Dzikova@upol.cz

Ing. Miloš Brejcha, Vydavatelský servis, Plzeň
e-mail: brejcha@vydavatelkservis.cz

Magnesia Litera - Čtenářská cena

Rekapitulace

Čtenářská cena byla vyhlášena na tiskové konferenci 17. února, již předtím byla část pohlednic (2000 kusů) představena na listopadovém veletrhu Svět knihy Brno. Pohlednice pro knihkupectví a knihovny byly k dispozici počátkem února, distribuci zajišťovalo Knihkupectví Kanzelsberger pro svou síť prodejen, pro ostatní prodejny firma Kosmas, která se specializuje (mimo jiné) také na původní českou beletrii. Distribuci pro knihovny zajišťoval Svaz knihovníků a informačních pracovníků a Městská knihovna v Praze: aktivnější zapojení knihoven se výrazně projevilo, knihovny se postaraly nejméně o dvě pětiny došlých hlasů také díky jednotnému hlasovacímu formuláři na internetu. Další pohlednice byly distribuovány prostřednictvím stojanů společnosti Caramba media v kavárnách, kinech a dalších veřejných prostorech. Uzávěrka hlasování byla 15. dubna, celá akce tedy probíhala cca tři měsíce.

Celkem došlo cca 8000 hlasů, z nich 1400 formou e-mailu, zbytek pohlednicemi. Pouze kolem 1000 hlasů bylo neplatných: čtenáři hlasovali také pro knihy naučné a překladové (Harry Potter) či pro knihy staršího data včetně titulů, které vyšly v roce 2003 a čtenáře mohl zmýlit případný dotisk. Vyřadit bylo nutné také několikánásobná hlasování jediné osoby.

Objevilo se několik pokusů o podvody: některé směřovaly k tomu, aby si hlasující „pojistili“ losování a získali knihu od knihkupectví Kanzelsberger, jiné byly motivovány snahou zajistit vítězství

konkrétnímu titulu. Rekordmanem byl jistý pán z Prahy 10, který nejprve zaslal 28 pohlednic poštou (se známkou za 6,50 Kč!) a později, když zjistil, že v knihovnách a v Knihkupectvích Kanzelsberger jsou k dispozici sběrné boxy, zaslal ještě 84 hlasů takto, všechny pro dětskou knihu Čtvero ročních období od autorů Beranová, Dolejší, Rychetská. Započítal se pouze jeden jeho hlas. Kolem stovky pohlednic naházeli do sběrných bosů také členové jedné rozvětvené rodiny – každý z nich hlasoval několikrát pro sedm různých titulů. Z nich tedy nemohl být započítán žádný hlas.

Sofistikovaněji na to šli patrně nakladatelé či příznivci knih Alice Bílá: Italské listy a Alena Vávrová: Záložky 2004. Pro první zmíněnou hlasovali čtenáři v Brně a okolí, pro druhou západní Čechy. V obou případech se v knihkupectví nebo knihovně objevilo nápadně mnoho hlasů pro jediný titul. Každý hlasující však uvedl přesnou adresu a jméno, tudíž musely být hlasy započteny. Kniha Alice Bílé tak s 230 hlasy skončila na třetím místě.

Za Vybíjenou Michala Viewegha s 294 hlasy skončil na druhém místě Petr Sís s knihou Strom života (252 hlasů), třetí zmíněná Alice Bílá. Absolutně nejvíc hlasů získala autorka dívčích románek Lenka Lanczová, hlasy ale byly rozděleny mezi několik titulů, z nichž žádný nepřesáhl hranici dvou set hlasů. Mezi dalšími favority byly tituly Ramon od Petra Šabacha, Frišta od Petry Procházkové, Možná že odcházíme Jana Balabána, Moje vzpomínková dobrá jitra Václava Větvíčky či Snowboardáci Mirosłavy Beserové.

Jména všech 999 vylosovaných výherců budou zveřejněna v průběhu příštího týdne na internetových stránkách www.magnesia-litera.cz.

Mezinárodní knihovnická konference v Českém Těšíně

Ve dnech 24.-26. května 2005 se v Českém Těšíně uskutečnila konference KNIHOVNY@BIBLIOTEKI@KNIŽNICE, která jako „forum pro navázání pracovních kontaktů mezi knihovnami“ byla určena pracovníkům veřejných knihoven euroregionu Těšínsko Slezsko – Śląsk Cieszyński a spřáteleným knihovnám na Slovensku. Akce byla spolufinancována Evropskou unií v programu Phare, do kterého Městská knihovna Český Těšín vstoupila svým projektem „Knihovny a literatura bez hranic“.

Centrem euroregionu Těšínské Slezsko – Śląsk Cieszyński jsou města Český Těšín a Cieszyn. Jsou sice rozdělena hranicí na řece Olze, ale spojena několika mosty, společnou historií, nerozlučnými přátelskými vztahy a vzájemně se prolínající se kulturou.

Během prvního dne konference proběhl workshop pracovníků dětských knihoven. Knihovníci shlédli ukázkovou besedu Městské knihovny v Českém Těšíně a Biblioteki Publicznej w Będzinie a prezentace činnosti dětských oddělení dalších českých, polských a slovenských knihoven.

Druhý den, jež byl hlavním dnem konference, proběhl za účasti čestných hostů prof. Jana Malického, ředitele Biblioteki Śląskiej Katowice a PhDr. Haliny Molinové, ředitelky Regionální knihovny Karviná, zástupců měst Český Těšín a Cieszyn a rovněž zástupce knihovnické veřejnosti sousedního euroregionu Silesia. Svou činností se

prezentovaly knihovny z Cieszyna, Českého Těšína, Karviné, Ustronie, Bohumína, Frýdku–Místku, Wisły, Rožnavy, Havířova, Zebrzydowic, Chybie, Kysuckého Nového Města. Spousta zajímavých nápadů, vzájemné inspirace a konzultace zaplnila celý den nejen v jednacím sále, ale i v kuloárech.

Třetí den konference proběhl interaktivní seminář na téma „Knihovna jako komunitní centrum“. Zkušená lektorka Mgr. Zuzana Ježková (NK Praha), autorka koncepce komunitní knihovna, naučila knihovníkům, jak takové komunitní aktivity v knihovně provádět a Mgr. Zdeňka Daňková (MěK Šumperk) předala své zkušenosti s těmito aktivitami ve své knihovně.

Třídenní konference Knihovny@biblioteki@knižnice se setkala s velkým zájmem posluchačů a ukázalo se, že taková pracovní setkání knihovníků jsou velmi potřebná a prospěšná.

*Jana Galášová
ředitelka MěK Český Těšín*

REGIONÁLNÍ KULTURNÍ OSOBNOSTI

Červenec

Kohoutek, Hynek – dramatik

*2.7.1905 Hrabí, okr. Olomouc

†6.5.1978 Zlín

Místa působení: Brno

Pozn.: psal hry pro mládež i pro dospělé; práce z oboru pedagogiky

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Kresta, Josef – básník; divadelní režisér; dramatik; prozaik; kronikář; kulturně-osvětový pracovník

*14.7.1895 Příbor, okr. Nový Jičín

†11.5.1972 Vítkov, okr. Opava

Místa působení: Vítkov, okr. Opava; Zašová, okr. Vsetín;

Český Těšín, okr. Karviná

Oblast působení: Valašsko

Pozn.: vztah díla k Valašsku; byl kronikářem Vítkova

Literatura: Fícek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 5. Opava 1983; Biografický slovník Slezska a severní Moravy. 9. Ostrava 1997.

Les, Jaroslav – publicista; spisovatel

*22.7.1895 Oldříš, okr. Svitavy

†28.11.1977 Frýdlant nad Ostravicí, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Ostrava

Pozn.: publikoval v ostravském tisku

Literatura: Fícek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 5. Opava 1983.

Lysohorský, Óndra – básník; filolog; knihovník; překladatel; sběratel lidových písní

*6.7.1905 Frýdek, okr. Frýdek-Místek

†19.12.1989 Bratislava (Slovensko)

Místa působení: Ostrava

Pozn.: v roce 1970 navržen na Nobelovu cenu za literaturu; snažil se probudit kulturní a politickou emancipaci lašského národa

Literatura: Slovník českých spisovatelů od roku 1945. I. A-L. Praha 1995; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999; Málková, I. – Urbanová S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Marvan, Metoděj – překladatel

*4.7.1875 Tišnovská Nová Ves, okr. Žďár nad Sázavou

†10.5.1943 Brno

Místa působení: Brno; Brtnice, okr. Jihlava

Pozn.: profesor bohosloví v Brně; přeložil sv. Bonaventuru

Literatura: Kdy zemřeli...? 1971-1974 a 1935-1970. Praha 1974.

Novák, Vladimír – archivář; klavírista; publicista

*8.7.1895 Opava

†26.11.1969 Opava

Místa působení: Opava; Zubří, okr. Vsetín

Oblast působení: Opavsko; Vsetínsko

Pozn.: přispíval do řady novin a časopisů

Literatura: Fícek, V.: Biografický slovník širšího Ostravska. 2. Opava 1976.

Ripka, Hubert – historik; knihovník; redaktor; archivář; novinář

*26.7.1895 Kobeřice, okr. Vyškov

†7.1.1958 Londýn (Velká Británie)

Pozn.: odpůrce mnichovské kapitulace; jeden z prvních organizátorů čs. zahraničního odboje; redaktor Demokratického středu, Národního osvobození,

Lidových novin

Literatura: Pernes, J.: Svět Lidových novin 1893-1993. Praha 1993; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. 3. Q-Ž. Praha 1999.

Salaquardová, Jiřina – básnířka; prozaička; autorka dětské literatury; redaktorka

*9.7.1955 Brno

Místa působení: Brno

Literatura: Slavíková, V.: Spisovatelé Jihomoravského kraje. Brno 1989; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M-Ž. Praha 1998.

Šefčík, Erich – archivář; kronikář

*2.7.1945 Kravaře, okr. Opava

†15.10.2004

Místa působení: Kravaře, okr. Opava; Opava

Pozn.: ředitel Zámeckého muzea v Kravařích; numismatik
Literatura: Hoffmannová, J.: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000; Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy, 21, 1995, č. 1; Region Opava, 19.10.2004.

Wurm, Ignát – publicista; muzejní pracovník; národopisný pracovník; redaktor

*12.7.1825 Klobouky, okr. Břeclav

†4.10.1911 Olomouc

Místa působení: Brno; Dědice, okr. Vyškov; Mutěnice, okr. Hodonín; Olomouc

Pozn.: poslancem moravského sněmu a říšské rady; podnítl založení lidovědné školy ornamentální v Olomouci

Literatura: Fischer, R.: Olomoucký památník. 1848-1918. Olomouc 1938; Vopravil, J.: Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře. Praha 1973.

S r p e n

Chlup, Otokar – překladatel; redaktor

*30.8.1875 Boskovice, okr. Blansko

†14.5.1965 Praha

Místa působení: Brno; Nové Město na Moravě, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: specializoval se na pedopsychologii; odborné práce z oboru; tvůrce moderní české pedagogické teorie a zakladatel experimentální pedagogiky

Literatura: Pedagogická encyklopedie. I. Praha 1938; Československý biografický slovník. Praha 1992; Český biografický slovník XX. století. I. A-J. Praha 1999.

Koželuha, František Jaroslav – spisovatel

*23.8.1845 Bojkovice, okr. Uherské Hradiště

†3.1.1912 Vlachovice, okr. Zlín

Místa působení: Rožnov pod Radhoštěm, okr. Vsetín;

Polešovice, okr. Uherské Hradiště; Prostějov

Pozn.: publikace z oboru historie a náboženství

Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Lazecký, František – básník; knihovník; prozaik;

překladatel; autor dětské literatury; esejista; redaktor

*18.8.1905 Tísek, okr. Nový Jičín

†16.11.1984 Praha

Pozn.: vztah díla ke Slezsku

Literatura: Slovník české literatury 1970-1981. Praha 1985; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. I. A-L. Praha 1995; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Lichý, Saša (Alexandr) – divadelní režisér; divadelní herec; dramatik

*29.8.1925 Ostrava
†31.12.1986 Ostrava
Místa působení: Ostrava
Pozn.: úspěšný byl zejména v tvorbě her pro mládež
Literatura: Slovník českých spisovatelů od roku 1945. I. A-L. Praha 1995; Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Mašata, Ladislav – literární historik; divadelní kritik
*7.8.1945 Olomouc
†1.7.1979 Vysoké Tatry (Slovensko)
Místa působení: Olomouc; Ostrava
Pozn.: byl lektorem Filmového klubu v Olomouci; působil v literárních porotách
Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000). Olomouc 2001.

Pecka, Dominik – esejista; filosof; prozaik; překladatel
*4.8.1895 Čejkovice, okr. Hodonín
†1.5.1981 Moravec, okr. Žďár nad Sázavou
Místa působení: Brno; Jihlava; Tuřany, okr. Brno; Moravec, okr. Žďár nad Sázavou
Pozn.: v 50. letech perzekvován, vězněn; v roce 1968 rehabilitován; z tomistického hlediska se zabýval problematikou moderní filosofické antropologie a křesťanské etiky
Literatura: Rotrekl, Z.: Skrytá tvář české literatury. Toronto 1987; Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 2. K-P. Praha 1999.

Richterová, Sylvie – literární vědkyně; prozaička; literární kritička
*20.8.1945 Brno
Pozn.: překlady do italštiny; pořady v italské televizi a rozhlas; profesorka českého jazyka a literatury

Literatura: Slovník českých spisovatelů. Toronto 1982; Český biografický slovník XX. století. 3. Q-Ž. Praha 1999; Slovník českých spisovatelů od roku 1945. 2. M-Ž. Praha 1998.

Z á ř í

Adámek, Jarolím – spisovatel
*14.9.1915 Bludov, okr. Šumperk
†18.12.1969 Horní Poustevna, okr. Děčín
Pozn.: přednášel biblickou teologii na katolické Teologické fakultě v Litoměřicích
Literatura: Kdy zemřeli...? 1967-1970 a 1935-1936. Praha 1970; Český biografický slovník XX. století. I. A-J. Praha 1999.

Kočík, René – vydavatel; překladatel; redaktor
*7.9.1975 Rokytnice, okr. Vsetín
Pozn.: spoluvydavatel vsetínské edice Kosice; šéfredaktor časopisu Podkarpatská Rus; redaktor ukrajinského časopisu Porohy; překlady z ruštiny, polštiny, rusínštiny a ukrajinštiny
Literatura: Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Pavlík, Jarolím Stanislav – básník; spisovatel
*22.9.1865 Starý Jičín, okr. Nový Jičín
†23.12.1938 Rejvíz, okr. Jeseník
Místa působení: Rejvíz, okr. Jeseník
Pozn.: autor nábožensky laděných básní a vlastivědných publikací; pod šifrou J.S.P. napsal knihu s vědeckofantastickými motivy
Literatura: Adamovič, I.: Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha 1995; Slovník osobností kulturního a společenského života Valašska 2000. Valašské Meziříčí 2000.

Petrovská, Věra – autorka dětské literatury;

dramatička

*23.9.1925 Letošov, okr. Vyškov

†9.12.1995 Brno

Pozn.: od roku 1968 v zahraničí

Literatura: V roce 1995 zemřeli. Brno 1996.

Plichta, Alois – historik umění

*6.9.1905 Šebkovice, okr. Třebíč

†9.10.1993 Brno

Místa působení: Brno; Velké Meziříčí, okr. Žďár nad Sázavou

Pozn.: spoluzakladatel časopisů *Fujara* a *Tvar*; publikoval

v *Demokratickém zítřku*, *Moravskoslezském deníku*,

Akordu, *Umění* a dalších; autor vlastivědných prací

Literatura: Zejda, R. – Jurman, H. – Havlíková, L.: *Slovník spisovatelů okresu Žďár nad Sázavou. Třebíč 1992;*

Zejda, R. – Hedbávny, M. – Jindra, P.: Osobnosti Třebíčska.

Třebíč 2000.

Pyszko, Jan – básník; prozaik; překladatel

*17.9.1925 Návsí, okr. Frýdek-Místek

Místa působení: Bystřice nad Olší, okr. Frýdek-Místek;

Jablunkov, okr. Frýdek-Místek; Hnojník, okr. Frýdek-Místek

Pozn.: zájem o sborový zpěv a ochotnické divadlo;

příspěvky do novin a časopisů

Literatura: Málková, I. – Urbanová, S.: *Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000).* Olomouc 2001;

Vlastivědné listy Slezska a Severní Moravy, 21, 1995, č. 2.

Sirovátka, Oldřich – folklorista; literární historik;

prozaik

*8.9.1925 Teresva (Podkarpatská Rus)

†31.7.1992 Sádek, okr. Svitavy

Místa působení: Brno

Pozn.: vydával lidové pohádky a pověsti; přispíval do

Českého lidu, *Valašska*, *Národopisných aktualit*, *Zlatého máje*; zabýval se komplexním studiem lidové slovesnosti

Literatura: Doupalová, E.: *Slovník sběratelů, vydavatelů*

a *zpracovatelů moravských lidových pověstí.* Praha

1988; *Slovník české literatury 1970-1981.* Praha 1985;

Český biografický slovník XX. století. 3. Q-Ž. Praha

1999; Málková, I. – Urbanová, S.: *Literární slovník severní Moravy a Slezska (1945-2000).* Olomouc 2001.

Staša, Jan – publicista

*3.9.1925 Hrušky, okr. Břeclav

†30.1.1984 Násedlovice, okr. Hodonín

Místa působení: Násedlovice, okr. Hodonín

Oblast působení: Kloboucko; Ždánicko

Pozn.: zabýval se historií Násedlovic a moravských

železnic; přispíval do *Ždánického zpravodaje*, do

sborníků *Od Hradské cesty* a *Vrbasův kraj*

Literatura: Vlach, J.: *Co dalo Ždánicko krajové i národní kultuře.* Brno 1994.

Šumšal, Jaroslav – básník

*7.9.1905 Opatovice, okr. Přerov

†4.12.1942 Osvětim (Polsko)

Místa působení: Olomouc

Pozn.: hagiograf

Literatura: *Kdy zemřeli...? 1937-1962.* Praha 1962.

Továrek, František – autor dětské literatury; básník;

prozaik; překladatel

*29.9.1915 Konice, okr. Prostějov

†11.1.1990 Jevíčko, okr. Svitavy

Oblast působení: Malá Haná

Pozn.: překládal z ukrajinštiny

Literatura: Polák, V.: *Literární místopis okresu Blansko.*

Blansko 1985.

KNIOHVNICKÁ LITERATURA

A. KNIHOVNICTVÍ

I. Knihovnictví a knihovny (všeobecně)

C e j p e k, J.: Proměny let devadesátých.

Knihovnictví na prahu informačního věku - děje, myšlenky a názory. Praha 2005. 79 s.

OL: I-160.983

OS: G 289.699

Česko

K n i h o v n y současnosti 2004. Sborník z 12. konference, konané ve dnech 14.-16.9.2004 v Seči u Chrudimi. Brno 2004. 385 s.

OL: 597.026/ 2004

Polsko

P r z e w o d n i k po bibliotekach publicznych Śląska Cieszyńskiego: obszar przygraniczny.

Cieszyn 2003. 38 s., [8] barev. obr. příl., il.

OS: G 290.023

B. BIBLIOGRAFIE, INFORMACE, SYSTÉMY

I I. Bibliografické seznamy

S e z n a m publikací Knihovny města Hradce Králové 1894-2004. Zprac. J. Benýšková. Hradec Králové 2004. 52 s.

OL: I-156.190

K u b í č e k, J.: Česká retrospektivní bibliografie. Řada I, Noviny. Díl 2, Noviny České republiky 1919-1945. Část 2, Přehledy, rejstříky. Brno 2004. 276 s.

OL: I-155.190/ 1(2)

J u n e k, D. - Junková, B.: Bibliografie Poličska ve fondech knihovny Městského muzea a galerie Polička. Polička 2004. 130 s.

OL: I-156.310

OS: G 288.610

S e z n a m publikací Knihovny města Hradce Králové 1894-2004. [Zprac. J. Benýšková.] Hradec Králové 2004. 52 s.

OL: I-156.190

OS: G 288.604

C. PRACOVNÍCI, MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ, AUTOMATIZACE

I 4. Budovy, zařízení, mechanizace

M o r a v s k o s l e z s k á vědecká knihovna v Ostravě. Soutěž o návrh na zpracování urbanistického architektonického, technického a provozního řešení novostavby. Ostrava 2005. 32 s., il.

OL: 2-000.735

OS: H 73.737

D. NAUKA O KNIZE, HISTORIE

I 5. Kniha, dějiny písma a knihtisku

S o u p i s rukopisů Západočeského muzea v Plzni = Catalogus manuscriptorum quae in Museo Bohemiae occidentalis Plznea asservantur. [Sest. J. Linda.] Plzeň 2004. 216 s.

OL: II 849.762

V e l i s l a i biblia picta. Příběh Josefa a Putifarky. [Praha 2005. 120 s.]

OL: I-156.498

Postkomplet Olomouc

Adresa:

Česká pošta, s. p. POSTKOMPLET Olomouc Ladova 2, 779 00 Olomouc

Telefon:

Obvod Olomouc, marketing:	585 523 235
Postkomplet Olomouc, vedoucí:	585 572 092
Postkomplet Olomouc, zástupce vedoucího:	585 572 074

E-mail: postkomplet.ol@cpost.cz

Fax: 585 572 071

Služby Postkompletu Olomouc

Adresní i neadresní příprava

- příjem adresních databází se zajištěnou ochranou dat
- tisk adres
- tisk podacích náležitostí
- stále aktuální počty domácností, firem a P.O.Boxů

Roznáška propagačních materiálů

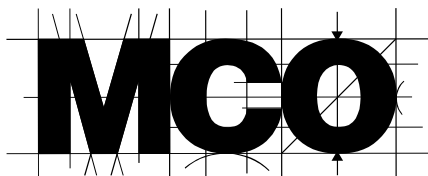
- převzetí propagačních materiálů přímo z tiskárny
- příprava roznášky těchto materiálů pro každou dodávací poštu v republice v souladu s aktuálními počty domácností, firem a P.O.Boxů
- doručení propagačních materiálů v dohodnutých termínech

Kompletace zásilek

- balení katalogů, časopisů, propagačních předmětů či jiného obsahu do obálek nebo do folie
- vkládání standardních i nestandardních příloh

Zásilkový obchod

- vedení zákaznického skladu v zabezpečeném a dostatečném prostoru
- zpracování objednávek zákazníků
- kompletace zásilek a jejich rozesílání, i na dobírku
- dekompletace vrácených zásilek

MORAVIA CONSULT Olomouc a.s.

Legionářská 8, 772 00 Olomouc
tel: 585 570 400, fax: 585 570 412
www.moravia.cz, e-mail: kratochvil@moravia.cz

projektová, inženýrská a konzultační společnost

nabízí investorům v celé České republice kvalifikované služby v oblasti přípravy investic

- **MCO a.s.** je renomovanou projektovou, inženýrskou a konzultační společností, dlouhodobě úspěšně působící na našem trhu
- **MCO a.s.** se specializuje na projektovou přípravu železničních, silničních a pozemních staveb všech stupňů v garantované kvalitě
- **MCO a.s.** má zaveden a uplatňuje systém managementu jakosti pro projektovou, inženýrskou a konzultační činnost, odpovídající ČSN EN ISO 9001: 2001

Kontaktujte nás - pro naše obchodní partnery zajišťujeme kompletní projekty včetně projednání i následnou spolupráci v rámci autorských dozorů při realizaci staveb.

Dopravní stavby

Pozemní stavby

Mosty a inženýrské stavby

SAKROK

Z obsahu:

Hana Študentová s Jindřichem Štreitem

Britské centrum Knihovny UP

- Eva Zuntychová

Seminář „Automatizace knihovnických procesů“ 2005 - Martin Vojnar

Z minulosti olomouckých zábavních podniků

- Lubomír Novotný

Sakramentář kroměřížský

- Cyril Měsíc

**Mezinárodní knihovnická konference
v Českém Těšíně - Jana Galášová**

2